

JAAERVERSLAG

2018

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD

MANAGEMENTSAMENVATTING

1. EVALUATIE PROVISIEVERBOD

- 1.1 TERUGBLIK
- 1.2 UITKOMSTEN EVALUATIE PROVISIEVERBOD
- 1.3 EVALUATIE PROVISIEVERBOD EN LEVEL PLAYING FIELD
 - 1.3.1 Toename execution only
 - 1.3.2 Evaluatie provisieverbod en kostprijsmodel
 - 1.3.3 Kostprijsmodel en nazorg
 - 1.3.4 Voorstel OvFD om level playing field te verbeteren
- 1.4 EVALUATIE PROVISIEVERBOD EN KWALITEIT VAN ADVIES
 - 1.4.1 Europese richtlijnen en onafhankelijkheid
 - 1.4.2 Consumenten vergelijken dienstverlening nauwelijks
 - 1.4.3 OvFD initieert de AdviesWijzer
 - 1.4.4 Voorstel OvFD inzake vervolproces Advieskwaliteit en onafhankelijkheid
- 1.5 EVALUATIE PROVISIEVERBOD EN TOEGANKELIJKHEID TOT ADVIES
 - 1.5.1 Toegankelijkheid en hypotheekmarkt
 - 1.5.2 Voorstel OvFD inzake toegankelijkheid tot advies
- 1.6 EVALUATIE PROVISIEVERBOD EN FISCALE AFTREKBAARHEID ADVIESKOSTEN
 - 1.6.1 Brancheorganisaties roepen op tot fiscale aftrekbaarheid van advieskosten
- 1.7 EVALUATIE PROVISIEVERBOD EN POSTCONTRACTUELE ZORGPLICHT
 - 1.7.1 Zorgplicht als de klant wijzigingen via de aanbieder doorvoert
 - 1.7.2 Nazorg als de klant daarvoor niet wil betalen
 - 1.7.3 Standpunt OvFD inzake postcontractuele zorgplicht
- 1.8 EVALUATIE PROVISIEVERBOD, OBJECTIEVE ANALYSE EN SERVICEORGANISATIES
- 1.9 EVALUATIE PROVISIEVERBOD EN ONAFHANKELIJKHEID
- 1.10 DE ADVIESWIJZER
- 1.11 POSITIE VAN DE SERVICEORGANISATIES

2. WETGEVING

- 2.1 WIJZIGINGSWET FINANCIËLE MARKTEN 2019
- 2.2 WIJZIGINGSBESLUIT FINANCIËLE MARKTEN 2018
- 2.3 IMPLEMENTATIE VAN DE RICHTLIJN VERZEKERINGSDISTRIBUTIE
 - 2.3.1 Terugblik
 - 2.3.2 Wijzigingswet en -besluit ter implementatie van de Richtlijn IDD
 - 2.3.3 Plenaire behandeling Wijzigingswet
 - 2.3.4 Gevolgen wijzigingsbesluit voor actieve transparantie schadeverzekeringen
 - 2.3.5 Addendum over productontwikkelingsproces opgenomen in SWO
- 2.4 HERZIENING WET FINANCIËEL TOEZICHT
- 2.5 WIJZIGING TIJDELIJKE REGELING HYPOTHECAIR KREDIET
- 2.6 IMPLEMENTATIE AVG
 - 2.6.1 Verwerken burgerservicenummer (BSN) door adviseurs
- 2.7 WET FRANCHISE
- 2.8 BESLUIT BEKOSTIGING FINANCIËEL TOEZICHT 2019
- 2.9 EVALUATIE WET BELONINGSBELEID FINANCIËLE ONDERNEMINGEN (WBFO)
- 2.10 MAATSCHAPPELIJKE CONSULTATIE BELONINGSMATREGELEN FINANCIËLE SECTOR

3. VAKBEKWAAMHEID

- 3.1 EIND EN TOETSTERMEN PE-EXAMENS
 - 3.1.1 Consultatie PE-actualiteiten 2019/2020
- 3.2 ANALYSE VAKBEKWAAMHEIDSBOUWWERK
- 3.3 WFT-EXAMENLOKET

4. HYPOTHEEKVERSTREKKING

- 4.1 PLATFORM MAATWERK WORDT PLATFORM HYPOTHEKEN
 - 4.1.1 Terugblik
 - 4.1.2 Platform hypotheken 2018
 - 4.1.2.1 Evaluatie platform maatwerk 2017
 - 4.1.2.2 Toetsen op werkelijke lasten
 - 4.1.2.3 Verhuizen naar een koopwoning met lagere lasten
 - 4.1.2.4 Verzilveren van overwaarde
 - 4.1.2.5 Koopstarters
 - 4.1.2.6 Verduurzaming
 - 4.1.2.7 Vervolg
- 4.2 TOETSMOMENT HYPOTHEKEN
 - 4.2.1 Terugblik
 - 4.2.2 Evaluatie overgang naar hypothecaire leennormen 2018
- 4.3 OPLOSSINGSRICHTINGEN STARTERS OP DE KOOPMARKT
 - 4.3.1 Meewegen van studieleningen
 - 4.3.2 Meefinancieren kosten koper
 - 4.3.3 Startersleningen
 - 4.3.4 Beperking van de volledige aflossingsverplichting
- 4.4 AFLOSSINGSVRIJE HYPOTHEKEN
 - 4.4.1 Terugblik
 - 4.4.2 Ontwikkelingen aflossingsvrije hypotheken 2018

5. AUTORITEIT FINANCIËLE MARKTEN

- 5.1 AFLOSSINGSVRIJE HYPOTHEKEN
- 5.2 AFM AGENDA 2018

6. EUROPESE ONTWIKKELINGEN

- 6.1 RICHTLIJN VERZEKERINGSDISTRIBUTIE (IDD)
- 6.2 ALGEMENE VERORDENING GEGEVENSBESCHERMING (AVG)
- 6.3 PRIIPS
- 6.4 FÉCIF

7. COMMUNICATIE

- 7.1 ALGEMEEN
- 7.2 LIJST MET PUBLICATIES VAN DE OVFD IN 2018
- 7.3 PROJECT- EN PRODUCTGROEPEN OVFD

8. BESTUUR EN DIRECTIE OVFD

VOORWOORD

Voor u ligt het jaarverslag van de OvFD over 2018; ook in 2018 was de evaluatie van het provisieverbod een belangrijk dossier. De uitkomsten zijn inmiddels gepubliceerd en de minister ziet geen problemen voor wat betreft de toegankelijkheid van advies. De OvFD voorziet wel problemen. Indien de tendens doorzet, waarbij consumenten nauwelijks bereid zijn om te betalen voor onafhankelijk advies en meer via execution only doen, kan dit grote gevolgen hebben voor de financiële huishouding van consumenten. Om maar niet te spreken van de (toekomstige) maatschappelijke gevolgen!

Adviseurs, die dicht bij de klant staan, kunnen de – over het algemeen – financieel niet deskundige consument wijzen op de noodzaak om verzekeringen af te sluiten voor (toekomstige) financiële risico's die consumenten of hun nabestaanden lopen, maar waarvan ze zich niet bewust zijn. Van groot belang in een tijd waarin de overheid zich verder terugtrekt en mensen zelf maar regelingen moeten treffen. De meeste consumenten weten niet hoe hun pensioen in elkaar zit, wat de risico's bij overlijden van bijvoorbeeld de hoofdkostwinnaar zijn en wat er gebeurt bij arbeidsongeschiktheid. Ook op het gebied van hypotheek wordt steeds meer zelf geregeld door de consument met alle risico's van dien. Wij gaan dit onderwerp zeker ter sprake brengen bij het door de minister geïnitieerde vervolgproces. Daarnaast hebben we dit jaar samen met het Verbond van Verzekeraars en Adfiz gepleit voor fiscale aftrekbaarheid van advieskosten. Advies moet goed en gemakkelijk toegankelijk blijven voor consumenten om (maatschappelijke) problemen nu en in de toekomst te voorkomen!

In 2018 blijkt ook dat starters het alleen maar moeilijker hebben op de koopwoningmarkt. Het aantal starters dat een hypotheek aanvraagt neemt steeds verder af. In het derde kwartaal van 2018 bereikte het aantal starters in de woningmarkt zelfs een historisch dieptepunt; zij waren nog maar verantwoordelijk voor 22% van de hypotheekomzet. De verwachting is zelfs dat het in 2019 voor starters nog moeilijker zal worden vanwege de studieschulden. Diverse leden van de OvFD namen het afgelopen jaar ook weer enthousiast en actief deel aan werkgroepen om het ministerie van input te voorzien over knelpunten en oplossingsrichtingen in het Platform Hypotheken, waaronder de starters.

Vooruitblik 2019

2019; een jaar waarin we verder praten over het vervolgproces inzake de evaluatie van het provisieverbod plaatsvindt. De minister hopelijk besluit tot een onafhankelijkheidstitel, het dossier Aflossingsvrij en het wetsvoorstel inzake de Franchisewet..... en dan ben ik vast nog een paar dossiers vergeten.

Veel leesplezier!
Namens het bestuur,

Christian Dijkhof
Voorzitter

MANAGEMENT SAMENVATTING

Het Jaarverslag 2018 biedt een overzicht van diverse belangrijke dossiers waar de OvFD in 2018 een actieve rol heeft gespeeld; we geven hiervan een uitgebreid verslag met ook een terugblik op het verleden om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen. Aangezien de OvFD met name een lobbyvereniging is, biedt het jaarverslag de beste kans om de leden zo volledig mogelijk te informeren over de belangrijkste werkzaamheden. Een belangrijk deel van de werkzaamheden bestaat uit het volgen en beïnvloeden van de parlementaire behandeling van (wijzigingen in) wetsvoorstellen. Een belangrijk maar ondoorzichtig gebeuren. Het jaarverslag biedt daarom een goed overzicht en functioneert als een naslagwerk.

EVALUATIE PROVISIEVERBOD

We hebben een uitgebreide analyse gemaakt van de onderzoeksrapporten inzake de evaluatie van het provisieverbod en via diverse brieven en notities belangrijke input geleverd voor het vervolgproces dat in 2019 start. We hebben daarvoor onder andere de volgende zaken voorgesteld:

- Betere vormgeving en uitvoering van de kennis- en ervaringstoets;
- Definieer een wettelijke titel van onafhankelijkheid ook om de advieskwaliteit te verhogen;
- Fiscale aftrekbaarheid van advieskosten om de toegankelijkheid tot advies te verhogen;
- Objectiveer het kostprijsmodel;
- Verduidelijk de postcontractuele zorgplicht.

ALGEMENE VERORDENING GEGEVENSBESCHERMING (AVG)

In 2018 moest de AVG geïmplementeerd worden. Complicerende factor daarbij is de financiële keten met adviseurs, serviceorganisaties en aanbieders en de werkzaamheden en verantwoordelijkheden over en weer. De OvFD heeft haar leden daarbij geholpen via diverse bijeenkomsten en de ontwikkeling van gestandaardiseerde instrumenten om de AVG zo gemakkelijk mogelijk te implementeren.

De OvFD heeft verder - samen met de NVF - het initiatief genomen om met zes andere (branche)organisaties duidelijkheid te verkrijgen omtrent het verwerken van het BSN-nummer door adviseurs. Hiertoe is contact opgenomen met het Ministerie van Financiën, het ministerie van Veiligheid & Justitie en de Autoriteit Persoonsgegevens. Het overleg hierover is nog niet afgerond.

ADVIESWIJZER

De AdviesWijzer heeft de OvFD ontwikkeld om consumenten in één oogopslag bewust te maken van product- en kanaalkeuze waardoor het risico op financiële benadeling wordt beperkt. In 2018 is de AdviesWijzer verder vormgegeven en besproken met het ministerie van Financiën en de AFM. De AdviesWijzer kan een goed alternatief zijn voor het dienstverleningsdocument en de OvFD streeft naar een wettelijke verankering van de AdviesWijzer.

HYPOTHEEKVERSTREKKING

De OvFD heeft ook in 2018 weer intensief meegewerkt aan het signaleren en wegnemen van knelpunten in de hypotheekverstrekking. De oplossingsrichtingen vanuit het platform maatwerk 2017 zijn geëvalueerd en andere onderwerpen zoals het verzilveren van overwaarde, koopstarters en verduurzaming besproken.

POSITIE SERVICEORGANISATIES

Binnen de intermediaire bedrijfstak spelen serviceorganisaties een steeds belangrijkere rol. In het rapport van Decisio 'De markteffecten van het provisieverbod' dat in november 2018 werd gepubliceerd wordt aangegeven dat er sprake is van een intensivering van het gebruik van serviceorganisaties. Serviceorganisaties bieden belangrijke voordelen voor:

- De toegankelijkheid tot onafhankelijk advies;
- De consument;
- De concurrentie op de markt.

Serviceorganisaties worden op grond van de Wft gezien als bemiddelaars. De OvFD blijft pleiten voor een aparte positie in de wet.

SAMENWERKING STAKEHOLDERS

Samen met het Verbond van Verzekeraars en Adfiz hebben we in het kader van de implementatie van de Richtlijn Verzekeringsdistributie een addendum over het productontwikkelingsproces opgenomen in het refertemodel SWO. We pleiten ook gezamenlijk voor fiscale aftrekbaarheid van de advieskosten en onderzoeken mogelijkheden om het vakbekwaamheidstelsel te verbeteren.

TOT SLOT

In het jaarverslag vindt u een beschrijving van de lobby op de belangrijkste dossiers. We hebben het daarbij dan dus nog niet gehad over andere onderwerpen waarvan we de ontwikkelingen of parlementaire behandeling volgen zoals de aangepaste Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) die op 25 juni 2018 is herzien, MiFID II die op 3 januari 2018 in werking is getreden of inhoudelijke ontwikkelingen die bijvoorbeeld betrekking hebben op de eigenwoningregeling.

De OvFD volgt de parlementaire behandeling van een groot aantal wetsvoorstellen en houdt daarbij voortdurend in de gaten of voorstellen (ongewenste) gevolgen (zouden kunnen) hebben voor haar leden, de financiële positie van de consument, de toegankelijkheid tot advies en het level playing field in de branche.

Het jaarverslag geeft een goed overzicht van de beleidsstandpunten en de lobby van de OvFD in 2018!

1. EVALUATIE PROVISIEVERBOD

1.1 TERUGBLIK

Sinds 1 januari 2013 geldt een provisieverbod voor het bemiddelen of adviseren inzake complexe en impactvolle producten. Bij de invoering van het provisieverbod hebben diverse partijen - waaronder de OvFD - zorgen geuit over de gevolgen van het provisieverbod op de mate waarin advies toegankelijk blijft voor consumenten.

De OvFD heeft in het kader van de evaluatie in ieder geval de volgende standpunten:

- (Onafhankelijk) advies moet toegankelijk blijven
- Voor onafhankelijk advies moet er een wettelijke titel komen. Het moet voor de consument duidelijker worden wie (onafhankelijk) adviseert en wie uitsluitend zijn eigen producten verkoopt.
- Transparantie van de advies- en distributiekosten op basis van een door accountants gecontroleerd kostprijsmodel is dé grondslag voor een eerlijk, juist en vergelijkbaar inzicht tussen de verschillende distributiekkanalen, maar alleen als deze kosten juist en volledig worden berekend. Het kostprijsmodel werkt niet goed, waardoor de prijzen door aanbieders niet eerlijk worden berekend.
- Het intermediair moet met zijn klanten prijs- en dienstverleningsafspraken maken over nazorg, terwijl de aanbieder nazorg in zijn productprijs/rente kan versleutelen, want er is geen wettelijke plicht voor aanbieders om hier transparant over te zijn en/of dit mee te nemen in het kostprijsmodel. De OvFD vindt dit in strijd met het level playing field.

1.2 UITKOMSTEN EVALUATIE PROVISIEVERBOD

De evaluatie van het provisieverbod is in 2017 gestart en is in twee delen uitgevoerd; het onderzoeksbureau Decisio heeft onderzoek gedaan naar de markteffecten van het provisieverbod en CentERdata heeft onderzoek gedaan naar het keuzegedrag van consumenten inzake financiële dienstverlening en de effectiviteit van het dienstverleningsdocument.

Het doel van deze evaluatie was te bezien of de doelstellingen van het provisieverbod en de flankerende maatregelen zijn gerealiseerd en of er neveneffecten zijn die aandacht behoeven.

Daarbij zijn de volgende onderwerpen aan de orde gekomen:

- 1) De gewenste cultuurverandering in de financiële dienstverlening van productgedreven verkoop naar klantgerichte advisering. Er is daarbij vooral gekeken naar de ontwikkeling van de kwaliteit van advisering en in hoeverre er nog sprake is van een risico op ongewenste sturing richting aanbieder of product.
- 2) De toegankelijkheid van het advies voor de consument. Daarbij is ook aandacht besteed aan de ontwikkeling van de prijs van het advies sinds de invoering van het verbod.
- 3) De effectiviteit van het dienstverleningsdocument, dat is geïntroduceerd om de klant te helpen bij het maken van een keuze tussen verschillende financiële dienstverleners.

Op 23 januari 2018 heeft de minister de rapporten van de twee onderzoeken gepubliceerd. Op basis van de onderzoeken zijn de volgende conclusies getrokken:

1. Het provisieverbod is effectief. De directe sturing in de markt richting bepaalde producten en aanbieders is beëindigd. De kwaliteit van advies is verbeterd, maar hier zijn ook andere oorzaken voor. Het belang van de klant is beter geborgd. Het provisieverbod kent breed draagvlak, ook onder adviseurs, hoewel een klein deel zich tegen het provisieverbod blijft verzetten.
2. Er zijn geen problemen vastgesteld met betrekking tot de toegankelijkheid van advies onder het provisieverbod. Wel lijken consumenten de kosten van advies te onderschatten. Tegelijkertijd blijkt dat de bereidheid om te betalen voor advies toeneemt als adviseurs de kans krijgen uit te leggen wat hun toegevoegde waarde is.

3. Consumenten vergelijken de verschillende vormen van dienstverlening en verschillende dienstverleners nauwelijks en hebben beperkt zicht op de kwaliteit van dienstverlening. Het dienstverleningsdocument lijkt daar ook een zeer beperkte rol in te spelen. Als consumenten een goed overzicht hebben, kiezen ze over het algemeen voor goedkopere vormen van dienstverlening.

De minister geeft aan dat de evaluatie geen reden geeft om het provisieverbod ter discussie te stellen, maar hij wil wel een aantal onderwerpen nader bespreken met betrokken partijen - waaronder de OvFD - om breed draagvlak te ontwikkelen voor mogelijke vervolgstappen. Het gaat dan onder andere om de volgende onderwerpen:

1. Faciliteren van vergelijking/passende keuzes door consumenten

Consumenten vergelijken financiële dienstverleners maar in zeer beperkte mate. De minister wil onderzoeken hoe de informatie uit het dienstverleningsdocument beter kan aansluiten op wat klanten nodig hebben om vormen van dienstverlening en verschillende dienstverleners te vergelijken.

2. Postcontractuele zorgplicht

Uit het onderzoek blijkt dat er vragen leven rond de verantwoordelijkheid van adviseurs richting consumenten na het afsluiten van een product of dienst. De minister zal in gesprek gaan met adviseurs om in kaart te brengen tegen welke problemen zij aanlopen bij het invullen van hun rol en verantwoordelijkheid nadat een financieel product of dienst is afgesloten.

3. Kwaliteit van advies

De evaluatie laat zien dat de kwaliteit van advies min of meer is toegenomen. Niettemin verdient het onderscheid tussen advies bij een aanbieder en zelfstandig advies de aandacht, om dat het van toegevoegde waarde kan zijn voor consumenten. Het verduidelijken van dit onderscheid zal zelfstandige adviseurs ook beter in staat stellen hun toegevoegde waarde voor de klant uit te leggen.

4. Jaarlijkse controle van het kostprijsmodel

Actal heeft een aanbeveling gedaan inzake de jaarlijkse controle van het kostprijsmodel. Aanbieders moeten een kostprijsmodel opstellen om de advies- en distributiekosten zo objectief mogelijk vast te stellen. Dit kostprijsmodel moet jaarlijks worden gecontroleerd door accountants. Actal beveelt aan dit niet jaarlijks verplicht te stellen. De minister kan zich voorstellen dat het kostprijsmodel bij majeure wijzigingen moet worden gecontroleerd, maar dat een jaarlijkse controle onevenredige lasten meebrengt. Hij zal hierover in gesprek gaan met betrokken partijen.

5. Actieve provisietransparantie bij schadeverzekeringen

De evaluatie geeft geen directe aanleiding om het provisieverbod uit te breiden richting schadeverzekeringen. Wel lijkt het verstandig om te onderzoeken of transparantie over provisie bij schadeverzekeringen kan worden betracht en wat de effecten hiervan zouden zijn.

Op 13 maart 2018 heeft de OvFD een brief gestuurd naar het ministerie met een uitgebreide reactie op de uitkomsten van de evaluatie van het provisieverbod. De evaluatie geeft voor de OvFD geen aanleiding om het provisieverbod ter discussie te stellen, maar diverse onderwerpen behoeven nog flinke aandacht voordat de doelstellingen van het provisieverbod zijn gerealiseerd. Het vervolgproces en de vervolgstappen zijn hierbij van eminent belang. De OvFD is daarom uitgebreid ingegaan op de bevindingen, het vervolgproces en de geformuleerde actiepunten.

1.3 EVALUATIE PROVISIEVERBOD EN LEVEL PLAYING FIELD

De evaluatie bevestigt de OVFD in haar standpunt dat het level playing field nog niet optimaal werkt en dus niet effectief is. In het kostprijsmodel worden niet alle kosten van advies meegenomen, de normering is te subjectief en nazorg kan door de bank 'kosteloos' worden gegeven (zit dus in hypotheekrente) terwijl de onafhankelijk adviseur daar wel een aparte prijs voor in rekening moet brengen. Voor consumenten lijkt het daarom alsof hij via de aanbieder gratis nazorg krijgt. De OvFD is ervan overtuigd dat consumenten hierdoor steeds vaker rechtstreeks naar de aanbieder gaan om aanpassingen te laten doen. Ook omdat de Consumentenbond aanbieders bij voortduring oproept om het voor klanten mogelijk te maken om wijzigingen zelf rechtstreeks af te handelen.

Belangrijk is ook, dat als intermediaire aanbieders klanten rechtstreeks adviseren, voor hen ook het kostprijsmodel moet gelden. De klant moet - net als bij directe aanbieders - beseffen dat de aanbieder niet gratis adviseert.

1.3.1 Toename Execution only

Uit het evaluatierapport komt naar voren dat de vraag naar execution only toeneemt doordat er meer aanbod is en door de beperkte bereidheid van klanten om voor advies te betalen. Het verschilt per deelmarkt, maar op het gebied van uitvaart waarop execution only het gemakkelijkst te implementeren is, komt het grootste deel van nieuwe productie op dit moment via execution only. Op de deelmarkt hypotheeklen is execution only beperkt omdat het aanbod nog beperkt is. Vraag is wat er op deze deelmarkt gebeurt als het aanbod groter wordt en de advieskosten niet meer kunnen worden meegefinancierd vanwege de 100% LTV.

Uit de evaluatie blijkt dat de vraag naar execution only toeneemt als goedkoper alternatief ten opzichte van advies. De kennis- en ervaringstoets zou ertoe moeten leiden dat klanten met onvoldoende kennis worden doorverwezen naar een adviseur, maar deze toets blijkt in de wijze waarop aanbieders de toets vormgeven geen goed instrument om kwetsbare klanten te identificeren. De OvFD is daarom van mening dat de kennis- en ervaringstoets kwalitatief beter moet worden uitgevoerd en moet worden gevalideerd. Ook het 'niet halen' van de toets moet consequenties hebben. De klant zou dan op z'n minst een duidelijke en formele waarschuwing moeten krijgen, wellicht ook een disclaimer die de klant oproept om advies in te winnen (sluit niet af zonder advies) en aangeeft welke grote financiële gevolgen toch doorgaan kan hebben. De klant moet beschermd worden tegen zijn eigen onkunde.

Het is daarbij in het belang van de branche om te voorkomen dat over een aantal jaren een nieuwe affaire ontstaat, omdat dan blijkt dat veel klanten financiële schade hebben opgelopen door een kwalitatief slechte kennis- en ervaringstoets en het feit dat geen consequenties werden verbonden aan het 'niet halen' van die toets.

1.3.2 Evaluatie provisieverbod en kostprijsmodel

De minister heeft in 2013 aangegeven dat consumenten in staat moeten zijn om op basis van informatie over de reikwijdte en prijs van de dienstverlening te beslissen welk soort dienstverlening zij wensen en waar zij die willen betrekken. Een gelijk speelveld tussen het intermediaire- en het directe kanaal is daarbij van groot belang. Daarom moeten ook directe aanbieders de kosten van dienstverlening (advies- en distributiekosten) transparant maken. Deze kostprijs van dienstverlening dient te worden berekend op basis van een kostprijsmodel, om ervoor te zorgen dat de kosten tussen de verschillende distributiekanaalen vergelijkbaar, juist en controleerbaar zijn.

De evaluatie van het provisieverbod brengt bezwaren aan het licht van adviseurs en aanbieders. Het rapport stelt dat intermediairs ontevreden zijn over de werking van het kostprijsmodel, omdat ze ervan uitgaan dat aanbieders kosten van advies en nazorg in de prijs van het product versleutelen, en

die kosten zodoende onzichtbaar maken. Aanbieders achten een jaarlijkse controle nodeloos kostprijsverhogend.

De minister richt zich in zijn brief echter eenzijdig op de bezwaren van de aanbieders op basis van een aanbeveling door Actal, namelijk dat hij zich kan voorstellen dat een jaarlijkse controle van het kostprijsmodel onevenredige lasten meebrengt en dat hij in gesprek zal gaan met de betrokken partijen.

Uit het onderzoek van KPMG in opdracht van Actal worden echter twee mogelijkheden genoemd om de door verzekeraars ervaren regeldruk te verminderen. Verzekeraars geven namelijk aan dat de door hen ervaren regeldruk ook kan worden verminderd door de beperkte invulmogelijkheden van de dvd-generator te verruimen en deze beter te laten aansluiten op (nieuwe) producten, omdat zij dan minder tijd kwijt zullen zijn met het opstellen van additionele toelichtingen. Met het opstellen van een nadere regel kan de AFM invulling geven aan deze mogelijkheid tot vermindering van de regeldruk. De brief van de minister noemt helaas uitsluitend het laten vervallen van de verplichte jaarlijkse controle als mogelijkheid om de lasten te verminderen, maar er zijn meer opties om dit doel te bereiken. De OvFD heeft ook een verbetering c.q. objectivering van het kostprijsmodel voorgesteld die tot lagere lasten kan leiden omdat het voor accountants dan gemakkelijker wordt om het model te controleren. De Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) heeft al in 2013 geconstateerd dat de open normering van het kostprijsmodel veel ruimte voor interpretatie laat bestaan en dat daarom het doel van de regelgeving, namelijk het bewerkstelligen van inzicht in en vergelijkbaarheid van tarieven van tussenpersonen en aanbieders, waarschijnlijk niet wordt gerealiseerd.

Belangrijk is ook dat het onderzoek van Actal zich uitsluitend heeft gericht op de ervaren regeldruk van transparantieverplichtingen die zijn vastgelegd in wet- en regelgeving. Het onderzoek had niet tot doel om de effectiviteit van de onderzochte verplichtingen te beoordelen. Actal vermeldt daarbij bovendien dat het ook van belang is te vermelden dat de in dit onderzoek in kaart gebrachte ervaren regeldruk altijd in relatie moet worden gezien met het maatschappelijke belang van deze verplichtingen.

De OvFD vindt een jaarlijkse controle van het kostprijsmodel van groot maatschappelijk belang om te voorkomen dat aanbieders hun adviesdiensten niet onder de kostprijs aanbieden. Het kostprijsmodel is een belangrijke waarborg hiervoor. Een daadwerkelijke jaarlijkse controle hierop door de accountant is cruciaal en conform hetgeen uitdrukkelijk is afgesproken via wetgeving. Zonder deze controle krijgt de consument geen juist en volledig inzicht in de tarieven tussen de verschillende distributiekanaal en kan er dus ook geen level playing field bestaan.

Gezien het grote belang van een goed functionerend kostprijsmodel is de OvFD van mening dat de minister tijdens het vervolgproces ook het standpunt van het intermediair nader moet onderzoeken. De OvFD denkt dat het kostprijsmodel door de subjectieve normen aanbieders nog teveel mogelijkheden biedt om de kosten in het product te versleutelen. Hier moet ook aandacht aan worden geschonken, evenals aan verbeteringen in de vorm van een objectivering van de normen. Hierdoor worden misschien ook de administratieve lasten verlicht omdat de controle voor accountants dan gemakkelijker wordt.

1.3.3 Kostprijsmodel en nazorg

Uit het rapport komt naar voren dat adviseurs er niet goed in slagen een stabiel verdienmodel voor nazorg te ontwikkelen. Dit komt ook omdat aanbieders nazorg wel 'gratis' via hun product kunnen bieden. De OvFD vindt dat dit onderwerp tijdens het vervolgproces met de markt besproken moeten worden. Op dit gebied is absoluut geen level playing field met de intermediairs.

1.3.4 Voorstel OvFD om level playing field te verbeteren

De OvFD heeft de minister het volgende voorgesteld om het level playing field te verbeteren:

- Betere vormgeving en uitvoering van de kennis- en ervaringstoets.
- Het niet behalen van de toets moet ook daadwerkelijk consequenties hebben.
- Onderzoek of het kostprijsmodel aanbieders nog mogelijkheden biedt om de kosten in het product te versleutelen.
- Onderzoek of er alternatieven zijn om tot lagere administratieve lasten te komen zoals een verbetering c.q. objectivering van het kostprijsmodel.

1.4 EVALUATIE PROVISIEVERBOD EN KWALITEIT VAN ADVIES

Uit de evaluatie blijkt dat de advieskwaliteit is verbeterd, maar alleen in termen van de wettelijke procesvereisten. De combinatie van toezicht op de wettelijke advieskwaliteit, aangescherpte vakbekwaamheidseisen en het toenemend gebruik van advies ondersteunende software gelden daarbij als de belangrijkste bepalende factoren. Ondanks die kwaliteitsverbetering zijn niet alle marktpartijen ervan overtuigd dat klanten daadwerkelijk beter af zijn in termen van passende adviezen en producten.

De OvFD herkent dit en is van mening dat mede daarom aan onafhankelijkheid nadere objectieve eisen moeten worden gesteld. Onafhankelijkheid moet in ieder geval betekenen dat de adviseur adviseert op basis van een objectieve analyse. Onafhankelijk advies komt dan de kwaliteit van het advies ten goede, want als het assortiment waaruit gekozen kan worden groter is, en er is voldoende diversiteit, leidt dit tot een gemiddeld betere matching tussen klant en product. Kortom, adviseren op basis van een objectieve analyse leidt tot een kwalitatief beter advies.

1.4.1 Europese richtlijnen en onafhankelijkheid

Diverse Europese Richtlijnen geven aan dat lidstaten nader voorwaarden kunnen opleggen aan het gebruik van de term ‘onafhankelijk advies’ en ‘onafhankelijk adviseur’ (Richtlijn Woningkredietovereenkomsten MCD) of dat als adviseurs de klant meedelen dat ze onafhankelijk adviseren, ze dat moeten doen op basis van een toereikend aantal op de markt verkrijgbare financiële producten; de zogenaamde objectieve analyse. Het is tenslotte belangrijk dat de consument ervan uit kan gaan dat een adviseur die zegt dat hij onafhankelijk adviseert, dat ook daadwerkelijk doet (Richtlijn Verzekeringsdistributie IDD). Onafhankelijkheid moet - zoals de diverse richtlijnen stellen - betekenen dat de adviseur adviseert op basis van een objectieve analyse. Hierdoor kan onderscheid worden gecreëerd tussen pure verkoop, advies en onafhankelijk advies.

De OvFD draagt al jaren het standpunt uit dat er een wettelijke titel voor onafhankelijkheid moet komen, waarbij als belangrijkste voorwaarde geldt dat een onafhankelijk adviseur moet adviseren op basis van een objectieve analyse. De OvFD denkt dat dit de consument ten goede komt omdat de kwaliteit van het advies verbetert en onafhankelijk advies beter wordt (h)erkend. Indien onverhoopt niet wordt gekozen voor een wettelijke titel dan moet het voor de consument - gezien de uitkomsten van de evaluatie - toch via een alternatief duidelijk worden dat een directe aanbieder van een product geen adviseur is maar een verkoper door bijvoorbeeld het gebruik van de term ‘adviseur’ of ‘advies’ door kredietgevers/verbonden bemiddelaars te verbieden. De uitkomsten van de evaluatie van het provisieverbod signaleren diverse knelpunten waarbij een wettelijke titel voor onafhankelijkheid een goede oplossing voor kan bieden.

1.4.2 Consumenten vergelijken dienstverlening nauwelijks

Uit de evaluatie komt ook naar voren dat consumenten de verschillende vormen van dienstverlening nauwelijks vergelijken en hierdoor slechts beperkt zicht hebben op de kwaliteit van dienstverlening. Een belangrijke zorg omdat consumenten zich beperkt op de adviesmarkt oriënteren en minder shoppen. Ze kiezen daarmee al in een vroeg stadium voor een financiële dienstverlener. Indien dit

dan een financiële dienstverlener betreft die slechts een beperkt aanbod heeft of wellicht zelfs maar één product, dan betekent dit ook dat de consument daarmee (onbewust) voor een minder passend advies kiest. Voordat het provisieverbod in werking trad ging de consument naar diverse adviseurs en kon hij echt shoppen, nu gebeurt dat - mede onder invloed van de advieskosten - veel minder. Het is nu dus ook veel belangrijker dat volledig transparant wordt of een adviseur een uitgebreide vergelijking maakt c.q. onafhankelijk is.

De minister stelt dat in het vervolgproces het onderscheid tussen advies bij een aanbieder en zelfstandig advies de aandacht verdient, omdat het van toegevoegde waarde kan zijn voor consumenten. Het verduidelijken van dit onderscheid zal zelfstandige adviseurs ook beter in staat stellen hun toegevoegde waarde voor de klant uit te leggen. Uit het onderzoek komt naar voren dat het dienstverleningsdocument (dvd) de consument geen inzicht geeft in de aard van de dienstverlening van financieel adviseurs, en de prijs die daarbij hoort. Hierdoor kunnen consumenten geen geïnformeerde en overwogen keuze tussen adviseurs maken. Doordat consumenten slechts beperkt shoppen, komt de vergelijkingsfunctie niet van de grond.

De OvFD is het hier volledig mee eens. De toegevoegde waarde van onafhankelijkheid moet gestandaardiseerd en objectief via een wettelijke titel van onafhankelijkheid, waar de AFM toezicht op houdt, transparant worden gemaakt. Hierdoor kan niet iedere financiële dienstverlener zich meer als onafhankelijk profileren, zoals nu het geval is. De consument heeft dan zekerheid dat als iemand aangeeft dat hij onafhankelijk is, hij dat ook daadwerkelijk is c.q. moet zijn en dus ook een uitgebreide vergelijking maakt. De consument weet hierdoor onmiddellijk - al voordat hij een financieel dienstverlener benadert - of een financiële dienstverlener onafhankelijk adviseert of niet.

1.4.3 OvFD initieert de AdviesWijzer

De OvFD kan zich vinden in het voorstel van de minister om tijdens het vervolgproces te onderzoeken hoe we een vergelijking/passende keuzes door consumenten beter kunnen faciliteren door te onderzoeken hoe de informatie uit het dienstverleningsdocument beter kan aansluiten op wat klanten nodig hebben om vormen van dienstverlening en verschillende dienstverleners te vergelijken. De OvFD heeft hiertoe ook het initiatief genomen voor de AdviesWijzer, die als vervanger of alternatief zou kunnen dienen voor het dienstverleningsdocument. Zie hieronder in paragraaf 1.10.

1.4.4 Voorstel OvFD inzake vervolgproces Advieskwaliteit en onafhankelijkheid:

De OvFD heeft de minister het volgende voorgesteld:

- Definieer een wettelijke titel van onafhankelijkheid, de OvFD heeft hiertoe al een aanzet gedaan via de notitie naar een onafhankelijkheidslabel voor financieel advieskantoren.
- Een objectieve analyse is onderdeel van de voorwaarden die we in die notitie schetsen.

1.5 EVALUATIE PROVISIEVERBOD EN TOEGANKELIJKHEID TOT ADVIES

De minister concludeert dat er geen problemen zijn vastgesteld met betrekking tot de toegankelijkheid van het advies onder het provisieverbod, behalve dan dat consumenten de kosten van advies onderschatten. Hij baseert dit op het feit dat consumenten advies blijkbaar wel kunnen betalen, maar niet bereid zijn om te betalen. In het rapport van Decisio staat vermeld dat 'voor problemen met de toegankelijkheid van advies geen onderbouwing is gevonden, maar dat er klaarblijkelijk wel overwegingen van consumenten zijn die de drempel verhogen om advies af te nemen, maar het zijn geen financiële toegangsdrempels. De vraag of er daadwerkelijk sprake is van onderconsumptie, met navenante problemen, valt buiten het bestek van deze evaluatie'.

De toegankelijkheid van advies wordt dus uitsluitend gedefinieerd als 'het niet kunnen' betalen. De definitie van 'toegankelijkheid' moet echter een veel bredere scope hebben en niet worden beperkt tot 'het wel of niet kunnen betalen van advies'. Zeker omdat uit de rapporten wel knelpunten en

conclusies komen die wel (financiële) drempels impliceren en bewijzen dat advies absoluut minder toegankelijk is geworden, zoals:

- Een sterke toename van execution only door de beperkte bereidheid bij klanten om voor advies te betalen.
- Een sterke verschuiving naar goedkopere alternatieven wanneer de kosten expliciet worden gemaakt.
- Klanten die niet bereid zijn om voor advies te betalen.
- Advieskosten worden onderschat en vormen een drempel.
- Consumenten shoppen niet; ze zien dus ook niet waar de kwaliteit en/of prijs van een product beter is.
- Ongevraagd advies bestaat nog maar nauwelijks. Dit gaat ongetwijfeld tot grote problemen leiden.
-

Het is voor de consument van groot belang dat hij toegang houdt tot (betaalbaar) advies, ook omdat uit het consumentenrapport blijkt dat de consument wel een adviesbehoefte heeft. De adviesvoorkeuren verschuiven door de kosteninformatie. De consument kiest – als hij geen informatie over de kosten heeft, het vaakst voor persoonlijk advies (63%) ten opzichte van geen advies (21%) en online advies (16%). De blootstelling aan informatie over de hoogte van de advieskosten zorgt voor een significante verschuiving in de voorkeuren van consumenten naar goedkopere alternatieven.

De bereidheid om te betalen van advies neemt toe als adviseurs de kans krijgen om de toegevoegde waarde uit te leggen, maar dan moet de toegevoegde waarde van een adviseur veel duidelijker worden. Het moet voor een consument al voordat hij bij een adviseur naar binnen stapt duidelijk zijn wat de toegevoegde waarde van onafhankelijk advies is. Een wettelijke titel voor onafhankelijkheid is hiervoor van belang.

De consument vindt 'onafhankelijkheid' een van de meeste belangrijke aspecten van een adviseur, maar aangezien 'onafhankelijkheid' niet duidelijk en eenduidig is gedefinieerd, ziet hij door de bomen het bos niet meer.

1.5.1 Toegankelijkheid en hypotheekmarkt

In het evaluatierapport wordt aangegeven dat op de hypotheekmarkt geen merkbare problemen zijn met betrekking tot de toegankelijkheid van het advies. De OvFD denkt dat deze conclusie voorbarig is. Het aanbod voor wat betreft execution only op de deelmarkt hypotheek is nog maar zeer beperkt en dan ook nog maar alleen voor een specifieke doelgroep (starters).

In het rapport wordt ook aangegeven dat de advieskosten slechts een klein onderdeel van de totale kosten vormt waar het bij het afsluiten van een hypotheek om gaat. Echter, het onderzoek heeft plaatsgevonden in 2017 toen de LTV nog 101% was. Vanaf 2018 bedraagt de LTV 100% en hierdoor kunnen de financieringskosten – waaronder de advieskosten – niet meer worden meegefinancierd. Het wel of niet kunnen kopen van een huis kan dus afhankelijk worden van de advieskosten. Als koper moet je naar de notaris, je moet een taxatie laten uitvoeren, maar een advies is niet verplicht. Een koper kan dus vrij gemakkelijk op de advieskosten besparen.

Het is dus goed mogelijk dat ook op hypotheek straks dezelfde negatieve effecten merkbaar zijn van het provisieverbod zoals nu al het geval is bij arbeidsongeschiktheids-, uitvaart- en pensioenverzekeringen.

1.5.2 Voorstel OvFD inzake toegankelijkheid tot advies

De minister heeft voor wat betreft de toegankelijkheid geen voorstel gedaan voor het vervolgproces. Indien advies minder toegankelijk is, omdat consumenten – om wat voor reden dan ook – afzien van advies, dan zal dit niet alleen grote financiële gevolgen hebben voor de consument maar ook maatschappelijk negatieve gevolgen. De OvFD heeft daarom om de toegankelijkheid tot advies te verbeteren het volgende voorgesteld:

- Nader onderzoek naar de overwegingen van consumenten die voor de toegankelijkheid tot advies drempelverhogend werken (de overwegingen die buiten het bestek van de evaluatie vielen).
- Hoe kunnen we deze drempels wegnemen c.q. verlagen.
- Mogelijke oplossingen:
 - Wettelijke titel van onafhankelijkheid
 - Fiscale aftrekbaarheid advieskosten

1.6 EVALUATIE PROVISIEVERBOD EN FISCALE AFTREKBAARHEID ADVIESKOSTEN

De invoering van het provisieverbod zou fiscaal neutraal geschieden, maar de fiscale aftrekbaarheid van advieskosten voor lijfrenten en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen is vervallen. Fiscale aftrekbaarheid speelt bij pensioenen en AOV dus een grotere rol: via provisie was dat voorheen aftrekbaar. Nu de klant rechtstreeks voor advies moet betalen, worden deze ‘brengproducten’ veel minder geadviseerd en afgesloten. Doordat advies op deze producten niet meer fiscaal aftrekbaar is, is dit advies ook gewoon duurder voor de consument. Als consumenten/zzp’ers hierdoor geen oplossing meer zoeken voor pensioen of arbeidsongeschiktheid dan leidt dat op termijn tot grote problemen.

De OvFD heeft naar aanleiding van de evaluatie de minister opnieuw voorgesteld om te bekijken of er alsnog een nieuwe wettelijke bepaling kan worden opgenomen die (forfaitaire) aftrek regelt voor advieskosten. De OvFD ziet ook goede mogelijkheden om dit zodanig te regelen dat misbruik kan worden voorkomen en een goede geautomatiseerde verwerking door de Belastingdienst kan worden gewaarborgd. Zij heeft in 2012 daartoe al het rapport opgesteld ‘Naar een werkbare renseignering van de fee’.

1.6.1 OvFD, Verbond van Verzekeraars en Adfiz roepen op tot fiscale aftrekbaarheid van advieskosten

Op 11 juni 2018 heeft de OvFD samen met Adfiz en het Verbond van Verzekeraars een brief aan de Staatssecretaris gestuurd met een gezamenlijk pleidooi tot fiscale aftrekbaarheid van de advieskosten.

Financieel advies kan mensen het noodzakelijke inzicht verschaffen om verantwoorde financiële beslissingen te nemen, hun risico’s beter te managen en financiën beter te plannen. De evaluatie van het provisieverbod laat zien dat het bevorderen van de toegankelijkheid van advies wenselijk is. Een verbeterde toegang door de fiscaal gunstige behandeling van advieskosten te herstellen kan een belangrijke bijdrage leveren aan de financiële gezondheid van burgers voor de lange termijn.

Toegang tot advies belangrijk

Inzicht is de belangrijkste succesfactor bij het maken van financiële beslissingen. Dat inzicht begint met het stellen van de juiste vragen. Goed financieel advies helpt om alle belangrijke vragen op tafel te krijgen en de juiste antwoorden te vinden. Dit belang van financieel advies en begeleiding is recent nog eens nadrukkelijk aangetoond door de WRR. In haar rapport “Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op redzaamheid” schetst ze de duidelijke grenzen van wat we mogen verwachten van het denk- en doen vermogen van mensen.

Tegelijk leven we in een tijd waar burgers door een terugtrekkende overheid steeds meer worden verondersteld zelf verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen welzijn. Dit is wat betreft de persoonlijke financiën vooral zichtbaar op terreinen als inkomensbescherming (voor werkloosheid en arbeidsongeschiktheid) en oudedagsvoorzieningen. Dit levert flinke uitdagingen op. Zo blijkt uit de Pensioenmonitor van Wijzer in Geldzaken dat driekwart van de burgers niet (goed) bekend is met de later te ontvangen pensioenuitkering, terwijl een derde bij pensionering mogelijk een tekort heeft. En ook is al jaren duidelijk dat een groeiende groep ZZP'ers zich niet verzekerd voor arbeidsongeschiktheid, intussen 80 procent.

Zowel inzichten uit de gedragswetenschap als ervaringen uit de praktijk maken duidelijk dat meer en betere informatie deze problemen niet helpen oplossen. Adviseurs zijn bij uitstek uitgerust om mensen te helpen in beweging te komen en blijven. Dan moet echter de laagdrempelige toegang tot advies wel geborgd zijn.

In de praktijk zien we hier echter een groeiend probleem ontstaan. In 2013 is om evidente redenen het provisieverbod geïntroduceerd voor complexe en impactvolle producten. Voordeel voor de klant was dat voor de komst van het provisieverbod de advieskosten onderdeel van de productprijs waren en hiermee ook fiscaal aftrekbaar.

De evaluatie van het provisieverbod toont aan dat de Nederlandse consument weliswaar in staat is financieel advies te betalen, maar in veel gevallen daartoe niet bereid is. Ook het NIBUD constateerde recent dat voor bijna de helft van de Nederlanders (46 procent) de kosten van het advies een drempel vormen om naar een financieel adviseur te gaan.

De OvFD, het Verbond van Verzekeraars en Adfiz hebben de minister daarom opgeroepen om vanuit de overheid opnieuw de fiscale aftrekbaarheid van financieel advies te faciliteren. In aanloop naar de invoering van het provisieverbod is meermaals met het ministerie van Financiën gesproken over een fiscaal neutrale invoering. Advies voor arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en lijfrentes waren destijds immers onderdeel van de premie en daarmee fiscaal aftrekbaar. Ook in de Tweede Kamer is daar bij de behandeling van de voorstellen om gevraagd.

Uiteindelijk is de fiscale neutraliteit gesneuveld als onderdeel van het bezuinigingspakket in het regeerakkoord van het kabinet Rutte II. Voor een besparing van slechts 150 miljoen euro, nog geen één procent, op het totale bezuinigingspakket van 16 miljard euro is daar de aftrekbaarheid geschrapt van advieskosten (fee) voor lijfrenten en arbeidsongeschiktheidsrenten voor de Wet Inkomstenbelasting uit 2001.

Intussen is de economische situatie een geheel andere. Nu uit de evaluatie blijkt dat het wenselijk is om de toegang tot financieel advies te bevorderen, in belangrijke situaties rondom oude dag en arbeidsongeschiktheid, is het een geschikt moment om de fiscale behandeling van advies alsnog terug te brengen naar niveau van voor het provisieverbod. We zien ook goede mogelijkheden voor een (forfaitaire) aftrek voor advieskosten, waarbij goed gebruik kan worden gewaarborgd en aan wordt gesloten bij een goede geautomatiseerde verwerking door de Belastingdienst.

1.7 EVALUATIE PROVISIEVERBOD EN POSTCONTRACTUELE ZORGPLICHT

Uit de evaluatie van het provisieverbod blijkt dat er vragen leven rond de verantwoordelijkheid van adviseurs richting consumenten na het afsluiten van een product of dienst. De OvFD herkent deze problematiek en heeft daarom in 2013 al een documentatiedocument opgesteld inzake Nazorg. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen de wettelijke nazorg (Wft of privaatrechtelijk) en activiteiten die vallen onder privaatrechtelijk overeen te komen (aanvullende) nazorg. De OvFD vindt dat tijdens het vervolgproces de problematiek met betrekking tot de zorgplicht vanuit meerdere gezichtspunten worden besproken.

1.7.1 Zorgplicht als de klant wijzigingen via de aanbieder doorvoert?

Het komt steeds vaker voor dat klanten zelf wijzigingen in het afgesloten product willen aanbrengen via de (intermediaire) aanbieder. Klanten willen hun hypotheek omzetten, oversluiten, een deel aflossen etc. Ook dit is volgens de OvFD een gevolg van het provisieverbod. Klanten proberen advieskosten te voorkomen door 'gratis' zelf wijzigingen via de aanbieder te bewerkstelligen. Een gevaarlijke ontwikkeling, want de aanbieder kent het onderliggende advies niet waarop het product is gebaseerd. Er zijn op het gebied van hypotheeklen bovendien maar weinig eenvoudige wijzigingen en de klant kan de financiële en fiscale impact op zijn financiële huishouding en toekomst over het algemeen niet overzien. Het is dus heel waarschijnlijk dat er problemen gaan ontstaan in verband met rechtstreekse wijzigingen die de consument heeft uitgevoerd.

De leden van de OvFD leden zijn inmiddels al met diverse problemen geconfronteerd. Zij vragen zich af hoe het met hun wettelijke zorgplicht staat op het moment dat klanten zelf rechtstreeks wijzigingen gaan doorvoeren bij aanbieders op productie die via hen zijn geadviseerd en afgesloten? Gaat de zorgplicht dan over naar die aanbieders? De adviseur weet bovendien vaak niet dat de klant rechtstreeks wijzigingen heeft doorgevoerd. Hij wordt over het algemeen daarover niet geïnformeerd.

Ook onduidelijk is wat de positie van intermediaire aanbieders is als klanten rechtstreeks wijzigingen doorvoeren en hoe de contacten bij de aanbieder verlopen. Is er sprake van wel of geen advies? Hoe ver loopt de zorgplicht voor de aanbieder als hij wijzigingen doorvoert zonder het initiële advies te kennen en zonder dat hij de financiële positie van de klant in kaart heeft gebracht.

Indien intermediaire aanbieders klanten rechtstreeks adviseren moet voor hen ook het kostprijsmodel gelden. De klant moet - net als bij directe aanbieders - beseffen dat de aanbieder niet gratis adviseert.

De OvFD vindt het daarnaast vreemd dat een adviseur een klantprofiel moet maken, maar dat een intermediaire aanbieder wijzigingen kan doorvoeren zonder de situatie van de klant in kaart te brengen. Al eerder heeft de OvFD aangegeven dat het vreemd is dat aanbieders bij renteverlenging van een hypotheek mogen volstaan met een brief waarin de klant een aanbod wordt gedaan voor een nieuwe rentevast periode, waarbij de klant kan volstaan met het aankruisen van het vakje met de gewenste rentevast periode en er een handtekening onder zet, terwijl een adviseur dit volgens de leidraad van de AFM heel uitgebreid moet onderbouwen, moet wijzen op de risico's van een variabele rente etc.

1.7.2 Nazorg als de klant daarvoor niet wil betalen?

Consumenten zijn ook terughoudend in de vraag naar nazorg uit de vrees daarvoor te moeten betalen. Maar liefst 40% van de adviseurs geeft aan dat klanten van na het provisieverbod minder onderhoudsvraag uitoefenen dan klanten die onder het oude regime een product hebben gesloten.

Adviseurs zijn er vooralsnog ook nog niet goed in geslaagd een stabiel verdienmodel voor nazorg te ontwikkelen. Dit komt volgens de OvFD deels ook omdat een directe aanbieder de nazorg wel 'gratis' via zijn product kan bieden. Nazorg kan door de aanbieder 'kosteloos' worden gegeven door het te verrekenen in de prijs van het product, terwijl de onafhankelijk adviseur daar wel een prijs voor in rekening moet brengen. Voor consumenten lijkt het daarom alsof hij via de aanbieder gratis nazorg krijgt. De OvFD is ervan overtuigd dat consumenten hierdoor steeds vaker naar de aanbieder gaan om aanpassingen te laten doen.

Belangrijk aspect hierbij is dat ook niet via het kostprijsmodel transparant wordt voor de consument dat 'nazorg' niet gratis is.

1.7.3 Standpunt OvFD inzake postcontractuele zorgplicht

De OvFD vindt dat de minister tijdens het vervolgproces aandacht moet besteden aan bovenstaande punten en argumenten. Ook met betrekking tot de zorgplicht moet een level playing field gelden.

1.8 EVALUATIE PROVISIEVERBOD, OBJECTIEVE ANALYSE EN SERVICEORGANISATIES

Steeds meer adviseurs werken via serviceorganisaties om op die manier een breed aanbod van producten te kunnen bieden en efficiënter te werken. In 2010 was 72% van het intermediair aangesloten bij een of meer serviceproviders; de OvFD denkt dat dit aantal nu significant hoger ligt. Veel adviseurs blijven echter – ondanks een aanstelling bij een serviceorganisatie - ook nog werken met een beperkt aantal aanstellingen bij aanbieders, die in het advies aan de consument dan misschien nog te vaak de voorkeur krijgen. De consument weet het niet en kan het nauwelijks nagaan. Serviceproviders onderscheiden zich in: breed aanbod, marketing, technologie, volledige service of alleen wat je nodig hebt.

Een marktbrede vergelijking is uiteraard duurder dan een directe aanbieder die maar een product biedt of adviseurs die een beperkte analyse doen. Adviseurs moeten ook meer kosten maken om breder te kunnen vergelijken (en bemiddelen). Meer aanstellingen bij aanbieders brengen hogere kosten met zich mee, de kosten voor vergelijkingssoftware, een uitgebreider advies etc. Adviseurs kunnen via serviceproviders toegang geven krijgen tot een marktbreed aanbod. Uiteraard zijn hiermee ook kosten gemoeid en intermediairs maken over het algemeen een kosten/baten analyse voordat ze besluiten zich aan te sluiten bij een serviceorganisatie. Blijkbaar valt die bij veel intermediairs positief uit, omdat het overgrote deel van het intermediair is aangesloten bij een of meer centrale organisaties op zowel het gebied van schade, als complexe producten (in 2009 al bijna 70%, de OvFD denkt dat dit gegroeid is naar 90%). Inmiddels blijkt ook uit onafhankelijk onderzoek door DFO dat serviceorganisaties het rendement van advieskantoren verhogen met 22 tot 37%.

Daarbij merken we op dat serviceorganisaties niet alleen geld kosten maar ook inkoopmacht genereren aan de zijde van het intermediair. Door inkoop van producten te bundelen creëren ze schaal, die omgezet wordt in gunstige in- en verkoopprijzen.

Een aansluiting bij een serviceorganisatie is niet de enige manier om te voldoen aan een objectieve analyse, maar wel de goedkoopste en meest efficiënte manier. Voor het verkrijgen van voldoende rechtstreekse aanstellingen bij aanbieders zal een adviseur ten eerste een bepaalde marktomvang moeten hebben en de kosten die daarmee gepaard gaan zullen aanzienlijk hoger zijn dan een aansluiting bij een centrale organisatie, zeker wanneer de adviseur slechts incidenteel de producten adviseert van een bepaalde aanbieder. Het is ook niet voor niets dat in de markt serviceorganisaties zijn ontstaan als goedkoper en efficiënter alternatief om een grotere markttoegang te krijgen tot (buitenlandse) aanbieders.

In 2009 was al bijna 70% van het intermediair aangesloten bij een of meer serviceorganisaties. In 2009 werd dus al samengewerkt met ruim 6000 intermediairs. De OvFD denkt dat dit aantal de afgelopen 8 jaar substantieel verder is gestegen. Het overgrote deel van het intermediair kan derhalve al een objectieve analyse maken en hoeft daarvoor dus geen extra kosten te maken.

De OvFD vindt het daarom ook belangrijk dat alleen adviseurs die een objectieve analyse doen zich mogen profileren als onafhankelijke adviseurs, want juist deze advieskantoren die bereid zijn extra kosten te maken om de consument via een objectieve analyse een beter passend (onafhankelijk) advies te kunnen geven worden gedupeerd als iedere adviseur, ook al adviseert hij slechts een beperkt aantal producten, zich onafhankelijk mag noemen.

1.9 EVALUATIE PROVISIEVERBOD EN ONAFHANKELIJKHEID

Uit het consumentenonderzoek in het kader van de evaluatie van het provisieverbod blijkt dat de consument 'onafhankelijkheid' een van de meeste belangrijke aspecten van een adviseur vindt. Het

probleem is dat 'onafhankelijkheid' niet duidelijk en eenduidig is gedefinieerd. Uit het rapport komt ook naar voren dat 1 op de 3 consumenten de zelfstandig adviseur gelijkstelt aan een onafhankelijk adviseur. Ook blijkt dat een groot deel van de consumenten zich niet bewust is dat een directe aanbieder over het algemeen zijn eigen producten verkoopt; 1 op 10 klanten denkt dat aanbieders doorgaans producten van alle aanbieders vergelijken. Een consument neemt dus snel aan dat een zelfstandig adviseur, die wellicht maar beperkt vergelijkt, ook een onafhankelijk adviseur is of dat een directe aanbieder, die alleen zijn eigen product verkoopt, onafhankelijk adviseert. In beide gevallen kan de consument dus flink gedupeerd worden.

Het moet voor de consument daarom volledig transparant worden wanneer een financiële dienstverlener onafhankelijk is en op basis waarvan (uitgebreide vergelijking van producten). In 2014 heeft de OvFD al het initiatief genomen om te komen tot een definitie van onafhankelijk advies, met als doel om dit uiteindelijk ook wettelijk verankerd te krijgen; een soort onafhankelijkheidslabel, waarbij het label bepaalt of een kantoor zich onafhankelijk mag noemen of niet. De titel 'onafhankelijk adviseur' krijgt op deze manier dan een wettelijke bescherming, die ook belangrijke waarborgen biedt voor de consument.

Ook in Europese Richtlijnen als de Richtlijn Woningkredietovereenkomsten (MCD), de Richtlijn Verzekeringsdistributie (IDD) en MiFID II wordt aangegeven dat lidstaten onafhankelijk advies een kwalitatief onderscheidende status kunnen geven. Zij stellen dat het belangrijk en essentieel is om de kwaliteit van onafhankelijk advies te onderscheiden. Een wettelijk beschermde titel geeft de consument duidelijkheid en onafhankelijk adviseurs een onderscheidende toegevoegde waarde.

Het kabinet heeft in haar visie op de financiële sector bovendien aangegeven dat de toegevoegde waarde van de onafhankelijk adviseur voor een belangrijk deel voortvloeit uit het feit dat hij kan adviseren c.q. bemiddelen in veel meer producten dan een adviseur in dienst van een aanbieder die alleen de producten van die aanbieder kan adviseren.

Uit de evaluatie van het provisieverbod komen diverse knelpunten naar voren waarbij een wettelijke titel voor onafhankelijkheid een oplossing kan vormen zoals in de voorgaande paragrafen uitgebreid is toegelicht.

De OvFD heeft ook nog steeds de website www.kiesvooronafhankelijkadvies.nl, met als doel om consumenten via deze site te informeren over het belang van onafhankelijk advies. Op termijn kan de website verder uitgebouwd worden.

OvFD:

- Onderzoeksrapporten evaluatie provisieverbod bestudeerd
- Schriftelijke reactie gemaakt op de uitkomsten ten behoeve van het ministerie van Financiën
- Informatie verstrekt aan de leden van de OvFD
- Schriftelijke en mondelinge reacties gegeven op vragen en vanuit het Ministerie van Financiën
- Diverse overleggen bij het Ministerie van Financiën, AFM en andere stakeholders
- Diverse notities geschreven ten behoeve van het ministerie van Financiën met voorstellen
- Parlementaire behandeling gevolgd en input geleverd voor moties en Kamervragen
- Gereageerd op informatie- en persvragen

1.10 DE ADVIESWIJZER

De Hypotheekshop en de Hypotheker hebben in 2017 het initiatief genomen om consumenten keuzebewust te maken bij het afnemen van financiële diensten en producten, waardoor het risico van financiële benadeling wordt beperkt. Zij hebben hiertoe het branche-initiatief onder de werknaam 'Sluit bewust' opgezet en het initiatief ondergebracht bij de OvFD. De OvFD heeft een speciale projectgroep opgericht en daar is 'Sluit bewust' verder gegaan als de 'AdviesWijzer'.

De AdviesWijzer is ontwikkeld om consumenten in één oogopslag bewust te maken van product- en kanaalkeuze waardoor het risico op financiële benadeling wordt beperkt. Consumenten zijn zich onvoldoende bewust van de nadelen van een beperkte hypotheekvergelijking. De AdviesWijzer geeft consumenten via beelden/iconen direct een indruk van de belangrijkste aspecten inzake advies. Eind 2017 is een eerste beperkte pilot onder adviseurs gehouden, die positief is ontvangen door zowel adviseurs als consumenten. Op basis van de uitkomsten heeft de OvFD de AdviesWijzer verder geoptimaliseerd.

Het was de bedoeling dat de AdviesWijzer ter beschikking zou komen van alle financiële dienstverleners, zodat de AdviesWijzer branche-breed zou kunnen worden ingezet. Vanwege de lobby van de OvFD voor een onafhankelijkheidstitel en de evaluatie van het provisieverbod wordt nu gestreefd naar een wettelijke verankering van de AdviesWijzer.

Uit de evaluatie van het provisieverbod blijkt dat consumenten weinig tot geen onderscheid zien tussen een directe aanbieder die uitsluitend zijn eigen product adviseert en een adviseur die diverse producten vergelijkt. Het dienstverleningsdocument, die de klant daarover nader zou moeten informeren, blijkt daarin niet effectief. De AdviesWijzer is ook een goed alternatief voor het dienstverleningsdocument (dvd), omdat de consument via iconen in één oogopslag over de belangrijkste kenmerken van de dienstverlening wordt geïnformeerd, namelijk:

- zonder of met advies (dus heb je advies ontvangen?)
- zonder of met een beperkte of uitgebreide productvergelijking en
- via een onafhankelijke (ongebonden) of gebonden dienstverlener.

Over deze kenmerken moet een financiële dienstverlener klanten nu ook al precontractueel informeren. Belangrijk detail daarbij is dat we dat doen via iconen en een beeld zegt meer dan duizend woorden!

VOORBEELDEN ADVIESWIJZERS

Onderstaande AdviesWijzers zouden met wat kleine aanpassingen in de plaats van het dvd precontractueel aan de klant kunnen worden verstrekt.

**ADVIES
WIJZER**

Dit is een aanbod
op basis van

**met
advies** ⓘ

**uitgebreide
vergelijking** ⋮

**ongebonden
dienstverlener** ⓘ

Meer weten? Check het
dienstverleningsdocument of
vraag het aan je adviseur

**ADVIES
WIJZER**

Dit is een aanbod
op basis van

**geen
advies** ✕

**beperkte
vergelijking** ⚖

**ongebonden
dienstverlener** ⓘ

Meer weten? Check het
dienstverleningsdocument of
vraag het aan je adviseur

**ADVIES
WIJZER**

Dit is een aanbod
op basis van

**met
advies** ⓘ

**beperkte
vergelijking** ⚖

**ongebonden
dienstverlener** ⓘ

Meer weten? Check het
dienstverleningsdocument of
vraag het aan je adviseur

Daarnaast zouden wij het een goede zaak vinden als na het advies of de productkeuze nog een bevestiging volgt:

In april 2018 is opnieuw een pilot uitgezet onder leden van de OvFD. De projectgroep wilde binnen een kleine setting ervaring opdoen hoe adviseurs en klanten reageren op 'AdviesWijzer'.

OvFD:

- Presentaties bij AFM en Ministerie van Financiën
- Diverse overleggen projectgroep AdviesWijzer
- Opzetten en uitvoeren van een pilot
- Overleg met Consumentenbond, Moneyview en andere stakeholders

1.11 POSITIE SERVICEORGANISATIES

Binnen de intermediaire bedrijfstak spelen serviceorganisaties een steeds belangrijkere rol. In het rapport van Decisio 'De markteffecten van het provisieverbod' dat in november 2018 werd gepubliceerd wordt aangegeven dat er sprake is van een intensivering van het gebruik van serviceproviders ten opzichte van 2010 (72% van de adviseurs is aangesloten bij een of meer serviceorganisaties). Een concreet percentage wordt niet gegeven, maar de OvFD schat dat inmiddels meer dan 90% van de advieskantoren is aangesloten bij een of meer serviceorganisaties (ketens en serviceproviders).

De OvFD is van mening dat serviceorganisaties belangrijk zijn voor de positie van onafhankelijk adviseurs, dat ze door efficiency en schaalvoordeel een positief effect geven op het rendement van onafhankelijk adviseurs en dat ze een maximaal open markt genereren hetgeen direct van belang is voor het aanbod. Het beperkt ook de mogelijkheid voor aanbieders om hun kosten of de rente te laten oplopen, omdat een ongezonde prijsstelling direct leidt tot toestroom van nieuwe aanbieders die via de samenwerkingsverbanden snel en tegen lage kosten een breed distributienetwerk tot hun beschikking kunnen krijgen. Het beste bewijs is de hypotheekmarkt, waar de concurrentie in 2015 en 2016 fors is toegenomen met als positief gevolg dat banken gedwongen worden de rentemarges te verlagen. Serviceorganisaties spelen daarin een doorslaggevende rol.

Consumenten ervaren het voordeel van deze werkwijze in de intermediaire keten dus misschien niet direct, maar indirect des te meer. Het concrete voordeel voor de consument zit in een goedkoper tarief door de betere marktwerking, de grotere inkoopmacht of als de efficiencywinsten worden doorberekend in de premie of hypotheekrente. Als het assortiment waaruit gekozen kan worden groter is, leidt dit bovendien tot een beter passend product.

Uit het DFO-rapport Performance Serviceproviders 2018 komt als een van de trends naar voren dat adviseurs serviceorganisaties willen die het mogelijk maken alle producten aan te bieden. Serviceorganisaties die de adviseur daadwerkelijk in de gelegenheid stellen om een breed aanbod uit de markt aan te bieden, lijken de uitgesproken voorkeur te krijgen van de adviseur.

De kernbehoeften liggen op de volgende gebieden:

- Een zo breed mogelijk aanbod van in de markt beschikbare producten en aanbieders;
- Goede software om de verschillen in condities en voorwaarden te vergelijken;
- Efficiënte processen voor offertes en aanvragen.

Opvallend is, dat er beduidend minder waarde wordt gehecht aan technologische voorzieningen om klanten online inzicht te geven in de producten die ze via de adviseur hebben afgesloten.

Een goede, strategische samenwerking in de intermediaire keten is dus voor alle partijen van groot belang, maar nog het meeste voor de consument; zonder serviceorganisaties versmalt het aanbod, loopt het kwaliteitsniveau achteruit en heeft hij uiteindelijk veel minder keuze. Een goede samenwerking tussen onafhankelijk adviseurs en serviceorganisaties leidt tot een dominante intermediaire marktpositie.

De OvFD vindt het belangrijk om nog meer aandacht te vragen van politiek en stakeholders voor de belangrijke positie die serviceorganisaties innemen en de voordelen die ze hebben voor:

- de toegankelijkheid tot onafhankelijk advies;
- de consument;
- de concurrentie op de markt.

Serviceorganisaties worden op grond van de Wft gezien als bemiddelaars. De OvFD blijft pleiten voor een aparte positie in de wet.

OvFD:

- Positie en rol van de serviceorganisatie besproken met stakeholders
- Belangrijke rol serviceorganisaties in perspublicaties en interviews benadrukt

2. WETGEVING

2.1 WIJZIGINGSWET FINANCIËLE MARKTEN 2019

De Wijzigingswet is geconsulteerd in de periode 19 januari 2018 tot 16 februari 2018. De OvFD heeft het wetsvoorstel doorgenomen, maar niet op de consultatie gereageerd omdat er geen relevante wijzigingen waren.

2.2 WIJZIGINGSBESLUIT FINANCIËLE MARKTEN 2018

Het Wijzigingsbesluit is geconsulteerd in de periode 5 december 2017 tot 14 januari 2018. De OvFD heeft het wijzigingsbesluit doorgenomen, maar niet op de consultatie gereageerd omdat er geen relevante wijzigingen waren.

2.3 IMPLEMENTATIE VAN DE RICHTLIJN VERZEKERINGSDISTRIBUTIE

2.3.1 Terugblik

Op 20 januari 2016 is de Richtlijn Verzekeringsdistributie (IDD) tot stand gekomen. De IDD heeft tot doel het creëren van een gelijk speelveld voor alle marktpartijen die bij de verkoop van verzekeringen zijn betrokken, het verbeteren van de bescherming van de consument en het bevorderen van een interne markt voor financiële diensten. Tevens heeft de richtlijn als bijkomend doel de sancties in het geval van overtredingen van de richtlijn te harmoniseren. De IDD moet op 1 juli 2018 in de nationale regelgeving zijn geïmplementeerd en marktpartijen moeten op 1 oktober 2018 aan de nieuwe regelgeving voldoen.

2.3.2 Wijzigingswet en -besluit ter implementatie van de Richtlijn Verzekeringsdistributie

De wijziging van de Wet op het financieel toezicht ter implementatie van de Richtlijn Verzekeringsdistributie (verder: Wijzigingswet) implementeert samen met het Besluit implementatie richtlijn verzekeringsdistributie (verder: Wijzigingsbesluit) de IDD. De OvFD heeft op 31 januari 2017 gereageerd op de consultatie van de Wijzigingswet. Wij hebben in onze reactie opmerkingen geplaatst over het productontwikkelingsproces en over het feit dat de Richtlijn Verzekeringsdistributie lidstaten de mogelijkheid geeft om voor te schrijven dat onafhankelijk advies betekent dat een verzekeringstussenpersoon een toereikend aantal op de markt verkrijgbare verzekeringsproducten moet beoordelen. De OvFD vindt het onbegrijpelijk dat de minister geen gebruik maakt van deze lidstaattoptie om het begrip onafhankelijkheid wettelijk in te vullen en zou graag zien dat deze beslissing wordt heroverwogen. In het consultatieverslag zegt de minister wel gebruik te maken van de lidstaattoptie en is de tekst van de Memorie van Toelichting op de Wijzigingswet gewijzigd naar "Van deze lidstaattoptie zal gebruik worden gemaakt omdat het bij onafhankelijk advies belangrijk is dat de adviseur of de bemiddelaar een toereikend aantal verzekeringen met elkaar vergelijkt van verschillende verzekeraars. Het Bgfo zal via een Wijzigingsbesluit op dit punt worden aangepast." De consultatiereactie van de OvFD heeft dus geleid tot een gewijzigde MvT, die duidelijk aangeeft dat Nederland gebruik zal maken van de lidstaattoptie.

Uit het Wijzigingsbesluit dat vervolgens van 19 oktober tot 17 november 2017 wordt geconsulteerd blijkt echter dat de lidstaattoptie alsnog niet goed is overgenomen. De OvFD heeft op 16 november 2017 gereageerd en aangegeven dat de minister de beloofde aanpassing van het Bgfo om de lidstaattoptie inzake onafhankelijkheid te implementeren, niet heeft overgenomen. De OvFD heeft ook de Kamerleden voor het Schriftelijk Overleg (SO) in november 2017 hierover geïnformeerd met het verzoek om de minister nadere vragen te stellen via het SO, hetgeen ook is gebeurd.

Het ministerie van Financiën heeft vervolgens in haar reactie op de consultatie van het Wijzigingsbesluit op 19 februari 2018 aangegeven dat in het vervolg op de evaluatie van het provisieverbod de relatie tussen de term objectieve analyse en onafhankelijk advies nader zal worden gezien. Ook wordt onderzocht welk percentage van producten op de markt moet worden vergeleken om te kunnen spreken van een "objectieve analyse".

2.3.3 Plenaire behandeling Wijzigingswet

Op 31 januari 2018 heeft het plenaire debat inzake de Wijzigingswet plaatsgevonden. De OvFD heeft voorafgaand aan dit debat Kamerleden van informatie voorzien nogmaals benadrukt dat het belangrijk is dat Nederland onafhankelijk advies definieert en gebruik moet maken van de lidstaattoptie uit de Richtlijn. De OvFD heeft daarop met diverse Kamerleden contact gehad om dit nader toe te lichten en diverse Kamerfracties hebben vervolgens ook vragen aan de minister gesteld om meer duidelijkheid over dit punt te krijgen. Deze lobby heeft geleid tot diverse relevante moties, waaronder de motie Paternotte die stelt dat de Wijzigingswet tot doel heeft om consumenten te voorzien van duidelijke en transparante informatie en dat er pas sprake kan zijn van onafhankelijk advies wanneer er een marktbrede vergelijking wordt gemaakt. De motie verzoekt de regering om samen met de sector de haalbaarheid te onderzoeken van een marktbrede vergelijking als uitgangspunt voor onafhankelijk advies.

Op 9 juli 2018 heeft de OvFD een notitie naar het ministerie gestuurd met een analyse over de haalbaarheid van een marktbrede vergelijking in relatie tot onafhankelijk advies in het kader van de motie Paternotte. De OvFD is van mening dat een marktbrede vergelijking, dus 100% van alle aanbieders, niet haalbaar is. Het probleem is dat in een marktbrede vergelijking dan ook de directe aanbieders moeten zitten, waarvoor adviseurs niet kunnen bemiddelen. Adviseurs kunnen een product van een directe aanbieder wel vergelijken c.q. adviseren, maar dan moet de consument vervolgens naar de directe aanbieder worden verwezen, die het advies – ook op grond van zijn

wettelijke zorgplicht - opnieuw zal doen. Hierdoor wordt de consument met dubbele advieskosten geconfronteerd.

Het beperken van de marktbrede vergelijking tot alle intermediaire aanbieders is praktisch ook onmogelijk. In Nederland geldt het principe van contractsvrijheid. Een aanbieder kan niet verplicht worden om een samenwerking aan te gaan. Adviseurs zijn dus ook afhankelijk van het feit of intermediaire aanbieders een samenwerking willen aangaan. Indien een aanbieder een aanstelling weigert, dan is een marktbrede vergelijking, waarbij de adviseur ook voor de klant kan bemiddelen niet mogelijk. Ook hier geldt dan dat de consument naar de aanbieder c.q. een andere adviseur/bemiddelaar moet worden verwezen, waardoor hij geconfronteerd wordt met dubbele advieskosten.

Een goed alternatief voor de marktbrede vergelijking is daarom de reeds bestaande wettelijke term objectieve analyse. Onder objectieve- oftewel uitgebreide analyse wordt verstaan dat een adviseur een toereikend aantal op de markt verkrijgbare, vergelijkbare financiële producten meeneemt in zijn analyse. De OvFD is van mening dat onafhankelijkheid in ieder geval moet betekenen dat de adviseur adviseert op basis van een objectieve analyse. Deze term is ook al opgenomen in het dvd en de AFM berekent via de dvd-generator al of een adviseur een objectieve analyse maakt of niet.

Onafhankelijk advies op basis van een objectieve analyse is tot slot ook het uitgangspunt van de Richtlijn Verzekeringsdistributie (IDD).

OvFD:

- Parlementaire behandeling van Wijzigingswet en -besluit gevolgd
- Diverse consultatiereacties opgesteld
- Overleg met het ministerie van Financiën en andere stakeholders
- Diverse notities gemaakt met inhoudelijke toelichtingen op het standpunt van de OvFD
- Kamerleden van inhoudelijk commentaar voorzien en gesproken
- Persreacties gemaakt

2.3.4 Gevolgen wijzigingsbesluit voor actieve transparantie schadeverzekeringen

In de Richtlijn Verzekeringsdistributie (IDD) staat dat een adviseur/bemiddelaar de klant voorafgaand aan het sluiten van een schadeverzekering moet melden of de klant hem rechtstreeks moet betalen of dat hij hiervoor provisie ontvangt van de aanbieder. In Nederland hoeft dit niet geïmplementeerd te worden omdat dit al in de Wft is geregeld.

De AFM stelt in haar consultatiereactie op het Wijzigingsbesluit echter dat het in het belang van de klant is dat de financiële dienstverlener de klant informeert over de ontvangen provisie van de aanbieder. Het Verbond van Verzekeraars onderschrijft dit pleidooi. In een brief van 23 januari 2018 en in het consultatieverslag van het implementatiebesluit van februari 2018 geeft de minister aan dat provisietransparantie geen onderdeel uitmaakt van de Richtlijn Verzekeringsdistributie, maar dat het hem verstandig lijkt om te onderzoeken of transparantie over provisie bij schadeverzekeringen kan worden betracht en wat de effecten hiervan zouden zijn. De consultatiereactie van de AFM heeft daarmee in 2018 een uitgebreide discussie in de markt uitgelokt en actieve nominale provisietransparantie voor schadeverzekeringen ook op de politieke agenda gezet.

Op 9 juli 2018 heeft de OvFD een notitie naar het ministerie gestuurd met haar standpunt inzake actieve provisietransparantie en de gevolgen daarvan voor de consument. De OvFD is geen voorstander van provisietransparantie op schadeverzekeringen. Niet omdat we tegen transparantie

zijn maar omdat het een onomkeerbaar proces in werking gaat stellen dat de betaalbaarheid van advies en wat de consument daarvoor aan financiële dienstverlening krijgt gaat wijzigen. Nieuwe regels voor een markt waar geen problemen, excessen of misverstanden bestaan zijn disproportioneel. Een overheid, maar zeker een toezichthouder als de AFM, moet toezicht houden en misstanden of marktverstoring tegengaan. Omdat er evident geen sprake is van wantoestanden in de schadeverzekeringsmarkt, is aanvullende regelgeving disproportioneel en een extra kostenfactor die, in het belang van de consument moet worden vermeden.

Actieve transparantie gaat leiden tot individuele beloningsafwegingen (race to the bottom) met het risico op averechtse selectie. Consumenten die steeds verder op zoek naar de laagste prijs/provisie, waardoor adviseurs geen kwaliteit meer kunnen bieden en al zeker geen nazorg in de vorm van schadebehandeling. De klant zal dan steeds vaker apart voor schadebehandeling moeten betalen met alle risico's van dien. Indien de klant niet voor schadebehandeling wil betalen zal hij het zelf moeten doen, waarbij hij dan zelf zal moeten opboksen tegen de grote aanbieders. Kleine schades wegen niet op tegen uurtarieven adviseurs, consumenten proberen het zelf te doen met alle risico's van dien bij complexe schuldchades bij autoverzekeringen, letsel etc. Uiteindelijk zal de dienstverlening dus kwalitatief minder worden met veel meer risico's voor de consument.

Indien onverhoopt wel wordt besloten tot actieve provisietransparantie dan mag het duidelijk zijn dat er absoluut een level playing field moet komen met de direct writers om een verschuiving naar het directe kanaal ten koste van het intermediaire kanaal te voorkomen. Een verschuiving naar het rechtstreekse kanaal betekent dat consumenten afhankelijk worden van grote organisaties, zonder een adviseur die voor zijn belangen opkomt en dat lijkt tegenstrijdig met de opvatting van de AFM, die door actieve transparantie een grotere tegendruk vanuit de consument wil bewerkstellingen!

De OvFD is daarom van mening dat een dergelijke maatregel niet mag worden ingevoerd zonder onafhankelijk onderzoek naar de noodzaak en consequenties van die maatregel. Zeker aangezien er – zoals het ministerie erkent – geen problemen zijn die een dergelijke maatregel legitimeren, terwijl er wel grote kans is dat er grote marktverstoringen optreden waarbij uiteindelijk ook de positie en het belang van de consument in gevaar komt.

OvFD:

- Overleg met het ministerie van Financiën en andere stakeholders
- Diverse notities gemaakt met inhoudelijke toelichtingen op het standpunt van de OvFD
- Persreactie gemaakt

2.3.5 Addendum over productontwikkelingsproces opgenomen in refertemodel SWO

Verzekeraars (ontwikkelaars) en adviseurs (distributeurs) moeten afspraken maken over samenwerking in het kader van de nieuwe regels voor het productontwikkelingsproces zoals die zijn opgenomen in de Europese richtlijn IDD. Om efficiënte en effectieve samenwerking te bevorderen hebben Adfiz, OvFD en het Verbond van Verzekeraars gekeken hoe de wederzijdse verplichtingen vanuit de Europese regels voor het productontwikkelingsproces op een uniforme wijze kunnen worden vormgeven. Dit is nu opgenomen in een addendum bij het Refertemodel Samenwerkingsovereenkomst (SWO d.d. 23 november 2015).

Het addendum vult de eisen concreet in vanuit het productontwikkelingsproces. Zo moet de verzekeraar ervoor zorgen dat hij de adviseur alle passende productinformatie geeft, inclusief de afgebakende doelmarkt voor het betreffende product. Anderzijds moet de adviseur de verzekeraar

informereren ten behoeve van de periodieke evaluatie en over gevallen waarin het product niet in overeenstemming is met de doelmarkt.

De markt is erbij gebaat dat afspraken over de wijze van informeren met alle verzekeraars gelijk zijn én dat duidelijk is dat afspraken die gemaakt worden aansluiten bij de Europese eisen. Daarom hebben Adfiz, OvFD en Verbond een addendum op de referte SWO ontwikkeld met afspraken rondom het productontwikkelingsproces. Hierbij is ook rekening gehouden met het bestaande rechtskader en de huidige praktijk (ketenverantwoordelijkheid) in de Nederlandse markt. Verzekeraars en adviseurs worden geadviseerd dit addendum te gebruiken om afspraken in de SWO's aan te passen aan de nieuwe regels.

OvFD:

- SWO uit 2015 beoordeeld in verband met de implementatie van de richtlijn IDD
- Diverse overleggen met het Verbond van Verzekeraars en Adfiz om het addendum op te stellen
- Nieuwsbericht voor leden

2.4 HERZIENING WET FINANCIËEL TOEZICHT

De omvang en de complexiteit van de Wet Financieel Toezicht (Wft) zijn sterk toegenomen door de vele wijzigingen van de wet sinds de inwerkingtreding op 1 januari 2007. De minister van Financiën heeft, naar aanleiding van een advies van de Raad van State, besloten te verkennen hoe de Wft toegankelijker en toekomstbestendiger kan worden gemaakt. In 2016 en 2017 heeft de OvFD hierover al uitgebreid overleg gehad met het Ministerie van Financiën en andere marktpartijen die met de Wft te maken hebben.

De minister heeft een verkenning van een herziening van de Wft uitgevoerd om te bekijken op welke wijze de regelgeving voor de financiële markten toegankelijker en toekomstbestendiger kan worden gemaakt. De OvFD vindt het van groot belang dat de Wft toegankelijker en toekomstbestendiger wordt gemaakt:

- De cross-sectorale indeling van de wet maakt het moeilijker om Europese richtlijnen goed te implementeren. Aangezien we onverminderd rekening moeten houden met nieuwe wetgevende initiatieven vanuit Europa, waarbij het duidelijk is dat de cross-sectorale systematiek van de Wft niet aansluit bij de systematiek op het niveau van de Europese regelgeving, lijkt het logisch om in het kader van de herziening van de Wft aan te sluiten bij datgene wat in Europa gebruikelijk is, een sectorale opzet. Een sector overstijgend algemeen deel in de Wft heeft daarbij de voorkeur van de OvFD.
- De gelaagdheid van de regelgeving is een groot probleem omdat de uitwerking in lagere regelgeving erg verspreid is. De invulling van de open normen door de toezichthouder via leidraden maakt het geheel niet overzichtelijker.
- De problematiek rondom de definities zorgt ervoor dat er terughoudend ontstaat om noodzakelijke aanpassingen in definities te doen. De OvFD pleit bij voortduring voor een aparte positie in de wet voor serviceorganisaties en voor een herijking van de definities van advies en bemiddelen. Dergelijke aanpassingen zijn echter lastig gezien de complexiteit van de Wft, waarbij je de hele Wft goed moet kunnen overzien om het effect van zo'n wijziging - ook cross-sectoraal - in te calculeren.

Eind 2018 was nog niet bekend of het ministerie ook daadwerkelijk zal kiezen voor een herziening van de Wft.

OvFD:

- Overleg met het ministerie van Financiën en diverse Rondetafelgesprekken
- Diverse notities gemaakt met een inhoudelijke toelichting
- Verdere ontwikkelingen in de gaten houden

2.5 WIJZIGING TIJDELIJKE REGELING HYPOTHECAIR KREDIET

Van 16 juli tot 27 augustus 2018 is de wijziging van de Regeling Hypothecair Krediet 2019 (TRHK) ter consultatie voorgelegd. De OvFD heeft op 27 augustus op deze consultatie gereageerd en aangegeven dat het Klimaatakkoord ervoor gaat zorgen dat miljoenen woningen in het kader van de energietransitie moeten worden getransformeerd. Woningen moeten van het gas af en huiseigenaren moeten worden gestimuleerd om hun woning te verduurzamen. De belangstelling vanuit huiseigenaren voor energiebesparende maatregelen is groot, de onzekerheid over de toekomst ook. De OvFD begrijpt dat het lastig is omdat het Klimaatakkoord nog parlementair behandeld moet worden, maar het consultatiedocument geeft helaas geen echte voorzet om duurzaamheidsfinancieringen voor huiseigenaren toegankelijker te maken. Deze Wijzigingsregeling zou veel meer moeten en kunnen anticiperen op het bereiken van goede financieringsmogelijkheden voor huiseigenaren om (nu al) aan de beoogde verduurzaming te gaan werken.

De mogelijkheden om duurzaamheidsfinancieringen te financieren op grond van artikel 4 zijn vrij beperkt en zeker niet laagdrempelig. Het basisbedrag is 9.000 euro, maar verder gaat de regeling hypothecair krediet alleen uit van Nul-op-de-meter (NOM) woningen en woningen met een energie-index (EI) of een energieprestatie-coëfficiënt (EPC) gelijk aan of lager dan nul. Aangezien hierdoor heel veel woningen buiten de boot vallen met een EI hoger dan 0, willen we voorstellen te onderzoeken of het toch niet mogelijk is om meer te differentiëren voor mensen die voor hun (wellicht zeer onzuinige) woningen flinke duurzaamheidsinvesteringen willen doen om van een hoog naar een lagere EI te komen zonder dat dit onmiddellijk gelijk aan of lager is dan nul. Indien een woning tenslotte door de investeringen een (flink) lagere EI krijgt, zal de energierekening ook flink dalen. Zeker als straks ook nog eens de belastingen op gas omhooggaan. Het Nibud geeft ook aan dat 'bij een lager energieverbruik dan gemiddeld de energierekening lager is en er daarmee meer ruimte in het budget is voor woonlasten'.

In het rapport Financieringslastnormen 2018 geeft het Nibud aan dat een verregaande differentiatie op dit gebied in de reguliere tabellen leidt tot relatief kleine verschillen in de maximale leencapaciteit terwijl een precieze bepaling met een EI te duur is voor de eigenaar. De OvFD pleit daarom ook niet voor een verregaande differentiatie, maar wel voor meer differentiatie dan nu op basis van de wet mogelijk is.

Het bepalen van de EI is inderdaad duur; het is daarom wellicht een idee dat de precieze bepaling van de EI gesubsidieerd wordt vanuit de overheid. Een goedkoper alternatief is wellicht om in plaats van de EI uit te gaan van het energielabel.

Gezien het belang van duurzaamheidsinvesteringen in het licht van het Klimaatakkoord en het belang van toegankelijke mogelijkheden voor huiseigenaren om dat te financieren binnen de hypotheek, stelt de OvFD voor om dit onderwerp op de agenda te zetten van het Platform Hypotheken.

OvFD:

- Wijziging Regeling Hypothecair Krediet geanalyseerd
- Consultatiereactie geschreven

- Ministeries van Wonen en Financiën gesproken
- Voorbeelden van praktijkproblemen verzameld en met belanghebbenden gedeeld
- Parlementaire behandeling gevolgd en input geleverd voor moties en Kamervragen
- Informatie in persbericht, nieuwsbrief en publicaties opgenomen

2.6 IMPLEMENTATIE AVG

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) is op 25 mei 2018 van kracht geworden. Binnen de ledenkring van de OvFD bestond de wens om actief ondersteund te worden bij de implementatie van de AVG. DPO Consultancy heeft daartoe in opdracht van de OvFD een aanpak ontworpen waarbij de praktische toepasbaarheid centraal stond. Tijdens een introductiebijeenkomst in 2017 en drie bijeenkomsten in 2018 zijn de leden van de OvFD aan de hand van een 10-stappenplan uitgebreid geïnformeerd over de AVG en over de wijze waarop de leden de AVG kostenefficiënt en praktisch kunnen implementeren binnen het bedrijf. Gezamenlijk is een praktische toolkit ontwikkeld met verschillende standaarddocumenten en tools, zoals:

- Een register van verwerkingen;
- Een model verwerkersovereenkomst;
- Een model rechtmatige verwerkingen;
- Een beslisdocument 'aanwijzen functionaris gegevensbescherming';
- Een DPIA-template;
- Een stroomschema en procedure rondom datalekken;
- Een model privacybeleid.

OvFD:

- Parlementaire behandeling gevolgd en input geleverd voor moties en Kamervragen
- Wetgeving geïnterpreteerd en vertaald naar de praktijk
- Projectgroep AVG geïnitieerd
- Diverse overleggen en bijeenkomsten met DPO Consultancy en de projectgroep AVG
- Drie ledenbijeenkomsten in het kader van de implementatie
- Implementatietools ontwikkeld
- Informatie in de nieuwsbrief opgenomen
- Actie ledenwerving geïnitieerd met behulp van de tools

2.6.1 Invoering AVG en verwerken burgerservicenummer (BSN)

In juli 2018 veroorzaken diverse publicaties inzake de verwerking van het BSN-nummer onrust binnen de branche. De Contactgroep Automatisering heeft een verzoek gestuurd naar het Ministerie van Financiën om door een aanpassing van de Wft het mogelijk te maken dat financieel dienstverleners het BSN van hun relaties mogen verwerken. Dit verzoek is afgewezen, waarmee de (juridische) positie van adviseurs/bemiddelaars onduidelijk is geworden, wat veel onzekerheid oplevert, terwijl het verwerken van het BSN voor adviseurs/bemiddelaars ook aantoonbaar noodzakelijk is om hun bedrijfsactiviteiten, advies en bemiddeling, te kunnen verrichten.

De OvFD voerde al langer lobby voor een mogelijkheid om het BSN te verwerken, omdat aanbieders van adviseurs eisen dat het BSN-nummer bijvoorbeeld voor het afsluiten van een hypotheek of consumptief krediet aan hen wordt verstrekt.

Het BSN is een wettelijk identificatienummer dat op grond van de Uitvoeringswet AVG (UAVG) bij de verwerking van persoonsgegevens alleen mag worden gebruikt ter uitvoering van de betreffende wet dan wel voor doelen bij de wet bepaald. Overheidsorganisaties mogen het BSN gebruiken om hun

taak uit te voeren, mits het BSN hierbij noodzakelijk is. Organisaties buiten de overheid mogen het BSN alléén gebruiken als dit in de wet staat. Banken, levensverzekeraars en schadeverzekeraars (verder: aanbieders) zijn aangewezen als administratieplichtigen, die op grond van fiscale wetgeving gegevens aan de Belastingdienst moeten renseigneren. Deze administratieplichtigen zijn gehouden om bij de gegevens en inlichtingen het BSN te vermelden van degene op wie de gegevens en inlichtingen betrekking hebben.

Aanbieders verwerken op basis van bovenstaande (fiscale) wetgeving dus persoonsgegevens van klanten waaronder het BSN. Het overgrote deel van deze aanbieders werkt op het gebied van hypothecaire- en consumptieve kredieten, pensioenen en levensverzekeringen echter samen met adviseurs/bemiddelaars. Deze - intermediaire - aanbieders hebben geen rechtstreeks (advies)contact met de klant. De adviseurs/bemiddelaars adviseren de klant en bemiddelen vervolgens bij de totstandkoming van de verzekering of het krediet. Uit de praktijk blijkt dat als adviseurs het BSN niet verstrekken aan de aanbieder, over het algemeen de hypotheek of het krediet niet tot stand. Bijkomend probleem is, dat onder het verwerken van persoonsgegevens, waaronder het BSN, alle handelingen vallen die een organisatie kan uitvoeren met persoonsgegevens, van verzamelen tot en met vernietigen. Dit is dus een zeer ruim begrip. Een adviseur/bemiddelaar verwerkt daarmee al heel snel het BSN, omdat hij voor het advies en de bemiddeling veel documenten waar het BSN op staat bij klanten op moet vragen, verzamelen, raadplegen, gebruiken en deze moet doorsturen naar de aanbieder. Verwerking van het BSN is voor adviseurs/bemiddelaars dan ook absoluut niet te vermijden en noodzakelijk om hun bedrijfsactiviteiten te kunnen uitvoeren.

De OvFD voerde daarom al langer een lobby langs verschillende lijnen, zoals:

- Een aanpassing van de wet om op die manier een wettelijke grondslag te verkrijgen;
- Een ontheffing of standpunt van de Autoriteit Persoonsgegevens, maar ook
- Door overleg met aanbiedersorganisaties en individuele aanbieders.

Aangezien de publiciteit in juli 2018 onrust veroorzaakte heeft de OvFD, samen met de Nederlandse Vereniging van Financieringsadviseurs- en bemiddelaars (NVF), besloten om te bekijken of we in een veel breder verband gezamenlijk kunnen optrekken. Uiteindelijk hebben we ook het CFD, de Contactgroep Automatisering, de NVHP, de FFP, HDN en NVIA bereid gevonden om gezamenlijk een brief te sturen naar het ministerie van Financiën, het ministerie van Veiligheid & Justitie en de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). Deze brief is op 7 september 2018 verzonden en daarin worden de verschillende organisaties dringend opgeroepen om adviseurs/bemiddelaars meer zekerheid te verschaffen over het verwerken van het BSN.

De OvFD heeft, samen met de andere organisaties, de ministeries en de AP dringend verzocht om met ons in overleg te gaan over deze problematiek.

OvFD:

- Andere (branche)organisaties benaderd voor een gezamenlijk initiatief inzake het BSN-nummer
- Notitie gemaakt met juridische positie adviseurs en aanbieders inzake BSN
- Brieven opgesteld voor het Ministerie van Financiën, het ministerie van Veiligheid & Justitie en de Autoriteit Persoonsgegevens
- Standpunt weergegeven in (pers)publicaties
- Informatie in nieuwsbrief opgenomen

2.7 WET FRANCHISE

In Nederland bestaat voor franchising geen specifiek wettelijk regime. In 2017 hebben het ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Justitie het conceptwetsvoorstel wettelijke verankering van de gedragscode franchise geconsulteerd. Het was de bedoeling om met dit conceptwetsvoorstel een bijzondere regeling voor de franchiseovereenkomst wettelijk te verankeren in het Burgerlijk Wetboek (BW) met als doel om de positie van de franchisenemer te versterken.

De OvFD heeft op 23 mei 2017 op de consultatie van dit wetsvoorstel gereageerd als brancheorganisatie die onder andere de franchiseketens in hypotheeken en overige financiële dienstverlening vertegenwoordigt. De OvFD heeft daarin onder andere het volgende aangegeven:

- Bedrijven - franchisegevers én franchisenemers - die werkzaam zijn in de financiële dienstverlening moeten op grond van de Wet Financieel Toezicht (Wft) een vergunning hebben van de toezichthouder, de Autoriteit Financiële Markten (AFM). Zij moeten al voldoen aan zware wettelijke- en compliance eisen op het gebied van financiële dienstverlening, vakbekwaamheid, administratieve organisatie, bedrijfsvoering en integriteit. Franchiseketens in de financiële sector moeten derhalve aan strenge eisen voldoen en kun je daarom niet vergelijken met franchiseketens in sectoren zonder of met slechts weinig regelgeving.
- De franchiseketens op het gebied van hypotheeken hebben een belangrijk aandeel in het vergroten van de concurrentie, ze zorgen voor meer efficiency en innovatie. Weer extra regels, administratie en kosten bovenop de al zware wettelijke eisen, toezichtsnormen en – kosten op grond van de Wft, kan de concurrentiepositie van franchiseketens aantasten en daarmee de marktwerking in de financiële sector.
- Het wetsvoorstel beperkt de contractsvrijheid van franchisegevers ingrijpend en in sommige opzichten zelfs onredelijk.

Op 13 oktober 2017 heeft het ministerie aangegeven dat met het oog op de vermelding van franchise in het regeerakkoord de lopende activiteiten op dat gebied vooralsnog worden aangehouden. In het regeerakkoord 2017 – 2021 ‘Vertrouwen in de toekomst’ wordt namelijk aangegeven dat er aanvullende wetgeving op het gebied van franchise komt om de positie van franchisenemers in de pre-competitieve fase te versterken. Op 12 december 2018 is hiertoe de consultatie van de Wet franchise gestart. De OvFD zal in 2019 op deze consultatie reageren.

OvFD:

- Ontwikkelingen op het gebied van franchising in de gaten gehouden
- Voorstel Wet Franchise geïnterpreteerd
- Parlementaire behandeling gevolgd en input geleverd voor moties en Kamervragen

2.8 BESLUIT BEKOSTIGING FINANCIËEL TOEZICHT 2019

Het besluit bekostiging financieel toezicht is in de periode van 30 januari 2018 tot 11 maart 2018 ter consultatie voorgelegd. Het besluit stelt de nieuwe verdeling van de toezichtkosten van de AFM en de DNB over de financiële sector vast. De OvFD heeft op 9 maart 2018 gereageerd op deze consultatie. De OvFD geeft hierin aan dat zij al meerdere keren heeft aangegeven zich zorgen te maken over de hoge toezichtkosten voor adviseurs en bemiddelaars. Vanaf 2004 zijn de toezichtkosten fors toegenomen en dat is nog versterkt door het feit dat de overheidsbijdrage voor het door de AFM en DNB uit te oefenen toezicht op de financiële markten sinds 2015 is afgeschaft. De OvFD herhaalt in het kader van deze consultatie daarom haar bezwaren, die nog steeds zeer relevant zijn, namelijk:

- De afschaffing van de overheidsbijdrage te evalueren en opnieuw de discussie tot herinvoering van een overheidsbijdrage te voeren zoals de raad van State ook adviseert.
- De OvFD is van mening dat de toezichtkosten weer deels uit de publieke middelen zouden moeten worden gefinancierd. Zeker ook omdat Nederland ten opzichte van andere landen relatief hoge toezichtkosten betaalt. In veel andere landen worden de toezichtkosten (geheel of gedeeltelijk) nog wel uit de publieke middelen gefinancierd.
- Onafhankelijk toezicht op de begroting en ontwikkeling van de toezichtkosten is groot belang
- De OvFD vindt dat de rol van de toezichthouder zich moet beperken tot daadwerkelijke toezichtstaken en controle daarop door de Tweede Kamer is van groot belang.

Het ministerie van Financiën heeft aangegeven dat de doorberekening is gebaseerd op het beleid van het rapport Maat Houden 2014 en dat door het kabinet is aangegeven dat bij het financieel toezicht sprake is van een situatie waarbij volledige doorberekening in de rede ligt. Op het terrein van de financiële markten is bij handelingen die de toezichthouders verricht bij het doorlopend toezicht sprake van systeemprofijt. Van systeemprofijt is sprake omdat het in de financiële sector gaat om een duidelijk afgebakende groep van ondernemingen die beschikt over een vergunning of anderszins wettelijk is afgebakend. Deze ondernemingen hebben profijt van het toezicht, omdat het toezicht noodzakelijk is voor de ordening van de financiële markten, handhavingsactiviteiten noodzakelijk zijn voor het vertrouwen in de producten en dienstverlening van financiële ondernemingen en omdat in de financiële sector sprake is van onderlinge verwevenheid en afhankelijkheid. Het risicovolle gedrag van de ene financiële instelling kan, naast haar eigen continuïteit, ook de continuïteit van andere financiële instellingen in gevaar brengen al dan niet doordat men hierdoor het vertrouwen in de gehele sector verliest. Goed toezicht moet afnemers vertrouwen geven in het goed functioneren van de financiële instellingen en de kwaliteit van de producten en diensten die zij leveren. Dit kan er ook weer toe leiden dat vaker gebruik wordt gemaakt van financiële producten en diensten. Al deze aspecten maken dat de ondernemingen werkzaam op de financiële markten in substantiële mate profijt hebben van het toezicht en de kosten hiervan aan die ondernemingen doorberekend kan worden.

Ook geeft het ministerie aan dat de systematiek waarop de totale kosten van de toezichthouders is gebaseerd volledig bij wet blijft geregeld en onder parlementaire controle; zowel de totstandkoming van kostenkaders voor de toezichthouders als het feit dat de begrotingen van de toezichthouders hierbinnen moeten vallen en de Ministers hier goedkeuring aan moeten verlenen. De ontwikkeling van de totale kosten van de toezichthouders staat daarmee onder volledige parlementaire controle.

De OvFD analyseert ook jaarlijks de kostenkaders. Hierin is de afgelopen jaren toch steeds sprake geweest van een overschrijding door de AFM. De minister heeft daarop aangegeven dat een overschrijding niet bijdraagt aan bestuurlijke rust en dat hij daarom afspraken met de AFM heeft gemaakt om een overschrijding van het kostenkader in de toekomst te voorkomen.

Op 16 februari 2018 is een Schriftelijk overleg met de Kamer gevoerd en daarin wijzen Kamerleden de minister op de zorgen die marktpartijen, waaronder de OvFD, hebben over het afschaffen van de overheidsbijdrage, ook omdat de minister geen financieel belang meer heeft om op deze kosten te sturen. De begroting van de AFM is in vijf jaar ruim 20% gegroeid. De Kamer zou dan ook graag zien dat de minister marktpartijen die informeel spreken over ‘zelfrijzend bakmeel’ enigszins geruststelt. Een belangrijk onderdeel van de taak van de OvFD op dit dossier is bewustwording bij Kamerleden creëren over de diverse bezwaren rondom toezicht en toezichtkosten. Uit de parlementaire behandeling blijkt dat Kamerleden hiervoor openstaan en het ook nauwlettend in de gaten houden.

In het Besluit bekostiging financieel toezicht 2019 heeft de AFM de kosten tegen het licht gehouden, hetgeen heeft geresulteerd in een nieuwe verdeling van de toezichtkosten. De verdeling van de kosten en de maatstaven zijn integraal opnieuw bezien, ook omdat de kosten de toegang tot de

markt niet moeten beperken voor kleine partijen. Op basis hiervan zakt het percentage in de categorie adviseurs en bemiddelaars van 21,2 naar 14,4 procent. De OvFD heeft aangegeven dit een terecht besluit te vinden gaat ervan uit dat deze verlaging gunstig gevolgen zal hebben op de toezichttarieven van adviseurs en bemiddelaars.

De OvFD blijft de ontwikkelingen met betrekking tot de kosten van toezicht en de toezichttarieven monitoren.

OvFD:

- Consultatiereactie opgesteld
- Ontwikkelingen met betrekking tot de bekostiging van het toezicht en de daarmee samenhangende toezichtkosten bewaakt
- Ontwikkelingen met betrekking tot de Wbfo en de kostenkaders van de AFM bestudeerd
- Parlementaire behandeling gevolgd en input geleverd voor moties en Kamervragen

2.9 EVALUATIE WET BELONINGSBELEID FINANCIËLE ONDERNEMINGEN

De Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen (Wbfo) is op 7 februari 2015 in werking getreden. Afgesproken is dat de wet drie jaar na inwerkingtreding zou worden geëvalueerd. Op 17 juli 2018 heeft de minister van Financiën de twee rapporten met de resultaten van deze evaluatie van de Wbfo naar de Tweede Kamer gestuurd. De belangrijkste bevindingen zijn dat het onderzoek in algemene zin uitwijst dat het bonusplafond van 20 procent bijdraagt aan minder risicovol gedrag. Misbruik van de wettelijke mogelijkheden tot afwijking van het bonusplafond is niet evident gebleken. De minister wil wel in breder overleg met de sector en beraad zich over drie aanvullende wettelijke maatregelen met betrekking tot vaste beloningen (zie paragraaf 2.11).

Ook de OvFD heeft op de evaluatie gereageerd en aangegeven dat de invoering van de Wet beloningsbeleid grote impact heeft op de groep kleinere ondernemingen, omdat uit de evaluatie van die wet blijkt dat (een deels) variabele beloning bij financiële dienstverleners (6.900 deelnemers) bij maar 8% van de financiële dienstverleners voorkomt en een veel minder belangrijke rol speelt dan bij andere financiële ondernemingen. Voor financiële dienstverleners speelt het variabele belonen dus een minder grote rol dan voor andere financiële ondernemingen. Gedeeltelijk komt dit doordat bijna de helft van de financiële dienstverleners geen personeel in dienst heeft. Van de financiële dienstverleners met personeel belooft 15 procent deels variabel. Gemiddeld is de hoogte van de variabele beloning 10 procent.

Eén procent van alle financiële dienstverleners wijkt af van het bonusplafond en kent meer dan 20 procent van de vaste beloning toe. In totaal zijn er 313 medewerkers die een variabele beloning van meer dan 20 procent ontvangen. Het blijkt dat vooral voor adviseurs in de buitendienst wordt afgeweken van het bonusplafond. In toezichtgesprekken die AFM voert met partijen blijkt dat in deze gevallen relatief vaak onduidelijkheid bestaat over toepassing van de Wbfo in het geval van freelancers.

Uit de evaluatie blijkt dus dat de wetgeving voor deze groep eigenlijk disproportioneel is. De OvFD heeft dit ook kenbaar gemaakt.

OvFD:

- Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen geëvalueerd
- Overleg met het ministerie van Financiën

- Evaluatiereactie opgesteld
- Parlementaire behandeling gevolgd en input geleverd voor moties en Kamervragen

2.10 MAATSCHAPPELIJKE CONSULTATIE BELONINGSMAATREGELEN FINANCIËLE SECTOR

Het kabinet kijkt naar mogelijke aanscherping van beloningsregels in de financiële sector en onderzoekt welke aanvullende maatregelen gewenst zijn. Daarbij worden drie wettelijke maatregelen m.b.t. vaste beloningen in de financiële sector overwogen. In de periode 17 juli 2018 tot 31 augustus 2018 zijn nieuwe beloningsmaatregelen voor de financiële sector geconsulteerd. De drie overwogen maatregelen zijn:

1. Introductie van de wettelijke verplichting tot terugvordering van een deel van de vaste beloning;
2. Introductie van de wettelijke verplichting dat bestanddelen van een vaste beloning waarvan de waarde afhankelijk is van de marktwaarde van de eigen onderneming, zoals aandelen, bij bestuurders en medewerkers gedurende een nog te specificeren aantal jaren moeten worden aangehouden; en
3. Introductie van de wettelijke verplichting dat het beloningsbeleid van financiële ondernemingen voorschrijft op welke wijze de beloningen van bestuurders en medewerkers zich verhouden tot de maatschappelijke functie van de onderneming.

De OvFD heeft op 31 augustus 2018 gereageerd op de consultatie en vindt dat het beloningsbeleid in overeenstemming moet zijn met het type onderneming en passend bij de aard, complexiteit en daadwerkelijke risico's van de onderneming. Adviseurs/bemiddelaars vallen onder de strenge Nederlandse beloningswetgeving terwijl deze wetgeving voor dit soort ondernemingen disproportioneel is. De in het verleden doorgevoerde maatregelen zijn ingevoerd naar aanleiding van de financiële crisis en ziet op de gedragingen van grote financiële ondernemingen.

Adviseurs/bemiddelaars kunnen de financiële stabiliteit ook niet bedreigen. De reikwijdte van deze maatregelen betreft de hele financiële sector, dus ook de adviseurs/bemiddelaars, die hierdoor disproportioneel worden belast.

De invoering van de Wet beloningsbeleid heeft grote impact op deze groep kleinere ondernemingen, terwijl uit de evaluatie van die wet blijkt dat variabele beloning bij financiële dienstverleners bij maar 8% voorkomt en een veel minder belangrijke rol speelt dan bij andere financiële ondernemingen. Uit de evaluatie blijkt dus dat de wetgeving voor deze groep eigenlijk disproportioneel is.

De voorgestelde additionele maatregelen passen al helemaal niet bij ondernemingen van financiële dienstverleners met voornamelijk eenmanszaken of kleinere BV's (75% van de bedrijven heeft minder dan 5 fte's). De eigenaren of bestuurders van deze ondernemingen staan dicht op de klant en zijn ook niet te vergelijken met de bestuurders van banken en verzekeraars. Beloning in aandelen komt niet of nauwelijks voor en de maatschappelijke functie van (kleine) financiële dienstverleners is niet te vergelijken met banken of verzekeraars. Een publieke verantwoording van het beloningsbeleid in het licht van een maatschappelijke functie vindt de OvFD voor dit soort bedrijven dan ook onzinnig en disproportioneel.

De OvFD vindt daarom dat de kring van financiële ondernemingen die door eventuele additionele maatregelen geraakt worden zo klein mogelijk moet worden gehouden en worden afgestemd op de aard en het risicoprofiel van de financiële onderneming. Indien nieuwe wettelijke maatregelen worden ingevoerd, dan bepleit zij een vrijstelling voor adviseurs/bemiddelaars.

Verder kent Nederland al de strengste wet- en regelgeving op het terrein van beloningen in de financiële sector in de Europese Unie kent. De maatregelen die nu worden overwogen komen verder ook niet in Europa voor en kunnen raken aan het recht op eigendom zoals neergelegd in het 1^e protocol voor het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. De OvFD vreest ook dat door deze maatregelen de toezichtkosten voor de AFM en de DNB nog verder zullen stijgen.

De meeste perverse prikkels worden bovendien al ondervangen door het beloningsbeleid op variabele beloningen. Gezien de nadelen vindt de OvFD verdergaande wetgeving en aanvullende maatregelen disproportioneel. De vormgeving van eventuele maatregelen op vaste beloningen moet dan wel heel zorgvuldig worden afgewogen.

De OvFD vindt ook dat er in de regelgeving te weinig onderscheid wordt gemaakt tussen kleinere financiële ondernemingen, zoals adviseurs/bemiddelaars, en grote financiële ondernemingen zoals de banken en verzekeraars. Verder is de OvFD van mening dat de in het consultatiedocument genoemde doelstelling, namelijk 'het waar mogelijk voorkomen van perverse prikkels die ertoe kunnen leiden dat de stabiliteit van de onderneming in gevaar komt of het klantbelang wordt veronachtzaamd', al worden bereikt door alle eisen die de afgelopen tien jaar via de Wet Financieel Toezicht aan de branche worden gesteld met vakbekwaamheidseisen, eisen aan het advies en producten, de wettelijke zorgplicht, solvabiliteitseisen, het provisieverbod etc. Al deze maatregelen zijn naar onze mening voldoende om te waarborgen dat het klantbelang niet wordt veronachtzaamd.

De conclusie van de OvFD is dat de voorgestelde maatregelen absoluut disproportioneel zijn voor de financiële dienstverleners met kleinere financiële ondernemingen. Aangezien het uitgangspunt van het kabinet is, dat voorkomen moet worden dat de belastingbetaler opdraait voor verliezen van falende banken en dat Nederland robuustere, sterkere banken krijgt zouden wij de maatregelen willen beperken tot banken (en verzekeraars).

In aanvulling op deze consultatie is op 20 september 2018 een bijeenkomst op het ministerie georganiseerd met belanghebbenden, waaronder de OvFD, om dieper in gaan op de vormgeving en effecten van de drie maatregelen en eventuele alternatieven.

Op 22 oktober 2018 heeft de minister de Kamer geïnformeerd over de uitkomsten van de consultatie. Op basis van de reacties in de consultatiefase wordt momenteel afgewogen wat de voor- en nadelen van de mogelijke maatregelen zijn en in hoeverre deze wenselijk zijn en zo ja, welke reikwijdte van eventuele maatregelen passend is.

OvFD:

- Voorgestelde nieuwe maatregelen bestudeerd
- Consultatiereactie opgesteld
- Diverse bijeenkomsten bij het Ministerie van Financiën

3. VAKBEKWAAMHEID

De intermediaire brancheorganisaties Adfiz, CFD, NVF en OvFD, verder Canon, zetten zich al vanaf 2013 gezamenlijk in om de kwaliteit van het vakbekwaamheidsbouwwerk, de permanente educatie, de kwaliteit van de vragen in de centrale examenvragendatabank en de eind- en toetstermen te verbeteren. In uitgebreide overleggen en consultatiereacties hebben de intermediaire

brancheorganisaties gezamenlijk uitvoerig geageerd tegen (de kwaliteit van) het vakbekwaamheidsbouwwerk bij zowel Ministerie, CDFD als AFM.

Op dit moment richten onze belangrijkste bezwaren voor wat betreft het vakbekwaamheidsbouwwerk zich op het feit dat:

1. De huidige PE-examens voor wat betreft de inhoud van de eind- en toetstermen niet voldoen en dat
2. De PE-systematiek met verplichte driejaarlijkse PE-examens niet voldoet.

3.1 EIND EN TOETSTERMEN PE-EXAMENS

Op 24 oktober 2017 heeft Canon een brief gestuurd naar de Kamer, waarin zij aangeeft absoluut niet tevreden te zijn ten aanzien van de wijze waarop de verplichte Permanente educatie is vormgegeven via periodieke examens. Stelselmatig heeft Canon bezwaar gemaakt tegen het huidige PE-systeem met periodieke PE-examens met als belangrijkste bezwaren:

- Examens bevatten vragen over (eerder getoetste) oude kennis.
- Examens toetsen opnieuw vaardigheden, competenties en professioneel gedrag. Deze onderdelen zijn in de zgn. 'inhaalexamens' afdoende getoetst.
- Toename van examenkosten (verhoging leges) voor examens die niet in alle gevallen daadwerkelijk aansluiten bij de actuele ontwikkelingen in de bedrijfstak.
- Examens leggen een zodanig groot beslag op tijd en aandacht van de adviseurs dat er geen geld en tijd meer is voor het verder verhogen van de vakbekwaamheid of het verder specialiseren.
- Examens kunnen niet in alle gevallen voldoende op tijd inspelen op nieuwe actualiteiten.

Op grond van deze brief is de Kamer in november een schriftelijk overleg gestart over vakbekwaamheid. Canon heeft de Kamer daarmee weten te overtuigen dit alsnog op de agenda te zetten. Op 7 december 2017 hebben we onze inbreng voor het schriftelijk overleg naar de Kamer gestuurd. Het overleg over het advies inzake het vakbekwaamheidsbouwwerk is dus in 2018 voortgezet.

3.1.1 Consultatie PE-actualiteiten 2019/2020

Op 8 november 2018 heeft Canon gereageerd op het consultatiedocument inzake het vaststellen van de PE-actualiteiten voor de periode 1 april 2019 tot en met 31 maart 2020. Wij herhalen hierin grotendeels de bezwaren die we al eerder via andere brieven hebben gecommuniceerd.

1. Termijn voor PE-actualiteiten is te ver opgerekt.

In het adviesdocument wordt als uitgangspunt voor de PE-ontwikkelingen genomen dat deze op 1 januari 2019 *in beginsel niet ouder zijn dan drie jaar*. Canon stelt vast dat dit opnieuw een onwenselijke verdere oprekking is van de termijn voor PE-actualiteiten. In vorige adviesdocumenten stond als criterium ontwikkelingen die *in beginsel niet ouder zijn dan een jaar* (of weliswaar ouder zijn maar nog steeds van belang voor de huidige adviespraktijk). Ook dit was al een oprekking van de PE-termijn die eerder door de minister aan de Tweede Kamer is gecommuniceerd. Toegezegd is dat PE-examens in beginsel gaan over actualiteiten die binnen een tijdsbestek van een jaar hebben plaatsgevonden (actualiteit op peildatum 1 januari niet ouder dan 12 maanden). Hiermee zou moeten worden voorkomen dat teveel 'oude' kennis wordt getoetst.

2. Toetsen competenties en vaardigheden

PE-examens dienen zich uitsluitend te richten op kennis en niet meer op competenties en vaardigheden. Deze zijn in de PEplus-examens getoetst en dienen niet te worden hertoetst.

In de voorgestelde toetstermen worden competenties en vaardigheden echter opnieuw worden getoetst. Canon herhaalt haar bezwaar hiertegen.

3. PE-examens niet van toegevoegde waarde.

PE-examens die vakbekwaamheid toetsen op basis van eind- en toetstermen die ook al golden bij eerdere PE-examens, zijn niet van toegevoegde waarde voor de professionalisering van grote groepen financieel adviseurs. Het frustreert de motivatie om op een hoog niveau met vakbekwaamheid bezig te zijn die daadwerkelijk bijdraagt aan de eigen vakbekwame ontwikkeling en professionalisering van de beroepsgroep als geheel.

3.2 ANALYSE VAKBEKWAAMHEIDSBOUWWERK

De OvFD vindt dat een PE-systeem met driejaarlijkse PE-examens slechts een basisniveau in de markt borgt en de motivatie ondermijnt om op een hoog niveau met vakbekwaamheid bezig te zijn. De PE-examens staan de vakbekwame ontwikkeling van adviseurs en daarmee de professionalisering van de beroepsgroep als geheel in de weg doordat het PE-systeem op essentiële punten niet voldoet.

De OvFD heeft dit standpunt ook ingebracht tijdens de analyse van het vakbekwaamheidsbouwwerk dat het CDFD op verzoek van de minister in 2017 door onderzoeksbureau Ecorys heeft laten opstellen.

Deze analyse moest antwoord geven op de vraag in hoeverre de modulaire opbouw van het bouwwerk en de beroepskwalificaties aansluiten op de praktijk. De OvFD heeft hierover in maart 2017 uitgebreid met Ecorys over gesproken.

Op 4 oktober 2017 heeft het CDFD haar advies naar aanleiding van het rapport van Ecorys toegestuurd aan de minister van Financiën. Kern van dit advies is dat het vakbekwaamheidsbouwwerk op hoofdlijnen gehandhaafd blijft. De markt is grotendeels tevreden met het huidige bouwwerk en er zijn geen (grote) wefffouten uit de analyse naar voren gekomen en de beroepskwalificatiestructuur is voldoende herkenbaar. De minister heeft het advies van het CDFD inzake het vakbekwaamheidsbouwwerk in 2018 opgevolgd door het op te nemen in het Besluit analyse vakbekwaamheidsbouwwerk dat van 1 mei 2018 tot 12 juni 2018 is geconsulteerd. Op 11 juni heeft Canon gereageerd op de wijzigingen in het Bgfo in verband met het doorvoeren van de aanbevelingen die het College Deskundigheid Financiële Dienstverlening (CDFD) heeft gedaan naar aanleiding van de analyse van het vakbekwaamheidsbouwwerk.

Aangezien de consultatie de uitkomst van de analyse van het hele vakbekwaamheidsbouwwerk betreft en uit het Ecorys-rapport, ondanks het feit dat PE buiten de scope van het onderzoek viel, toch duidelijk blijkt dat er veel commentaar is op de wijze waarop permanente educatie is vormgegeven, heeft Canon ook opnieuw in algemene zin benadrukt dat het huidige vakbekwaamheidsstelsel de professionele beroepsontwikkeling in de weg staat.

Canon bepleit een alternatief systeem dat echt uitdaagt tot de ontwikkeling van de eigen professionaliteit van de adviseurs. Hier is ook een werkgeversbelang mee gediend. De kosten en tijd die gemoeid is met PE-examens gaat ten koste van het opdoen van vakbekwaamheid op een meer passender niveau aan vakbekwaamheid. Een alternatief systeem vraagt om aanpassing van de regelgeving zodat er mogelijkheden worden gecreëerd om vrijstellingen voor PE-examens te geven. Canon vraagt de minister dan ook dit standpunt te betrekken bij de formulering van het definitieve besluit.

In 2018 heeft Canon ook diverse overleggen met het Verbond van Verzekeraars over vakbekwaamheid gevoerd en gesproken over een gemeenschappelijke visie inzake vakbekwaamheid. De verwachting is dat hierover in 2019 meer bekend raakt.

3.3 WFT-EXAMENLOKET

Het online Wft-ervaringenloket is in 2015 geopend om zicht te krijgen op de werking, kwaliteit en doelmatigheid van de WFT PE/plus en WFT-examens. Meer dan duizend adviseurs hebben destijds hun ervaringen via dit loket gedeeld. De bevindingen uit het loket zijn uiterst waardevol geweest in het overleg met het ministerie van Financiën, CDFD en de Tweede Kamer over het vakbekwaamheidsdossier. Het heeft geleid tot diverse verbeterpunten in de Wft-examinering op gebied van de kwaliteit van examenvragen en de technische werking van de examens. Ook in 2018 zijn nieuwe reacties via dit loket binnengekomen. De brancheorganisaties gebruiken de uitkomsten in overleggen met CDFD en ministerie voor een goed verloop van de tweede PE-periode. Voor de lange termijn blijft modernisering gewenst zodat permanente professionele ontwikkeling niet gefrustreerd wordt door de druk van periodieke herexamens.

OvFD (met overige brancheorganisaties):

- Brieven naar CDFD, Tweede Kamer en minister
- Brancheoverleg met het CDFD
- Intern overleg binnen de Canon-groep, het CDFD, de Tweede Kamer en het Verbond van Verzekeraars
- Parlementaire behandeling gevolgd en input geleverd voor moties en Kamervragen
- Beoordeling eind- en toetstermen 2019/2020 van de beroepskwalificaties
- Persberichten uitgegeven

4. HYPOTHEEKVERSTREKKING

4.1 PLATFORM MAATWERK WORDT PLATFORM HYPOTHEKEN

4.1.1 Terugblik

De OvFD heeft sinds de beperking van de kredietnormen in 2011 bij voortduring signalen afgegeven dat maatwerk bij hypotheekverstrekking niet of nauwelijks mogelijk is. Tijdens de debatten over Hypotheekverstrekking in 2016 zijn mede op grond van opmerkingen en voorbeelden van de OvFD diverse moties aangenomen. Deze moties hebben als gemene deler dat zij vragen om een betere en bredere hypotheekverstrekking aan groepen die nu afhankelijk zijn van maatwerk dat onvoldoende tot stand lijkt te komen. De minister heeft vervolgens op 27 oktober 2016 een brief naar de Kamer gestuurd inzake de leennormen 2017, waarin hij aangeeft dat hij een platform maatwerk zal opstarten dat tot doel heeft om mogelijke belemmeringen voor maatwerk weg te nemen. De intensieve lobby vanuit de OvFD heeft (mede) geleid tot het opstarten van het platform. In dit platform maatwerk zullen de ministeries samen met het toezicht en marktpartijen knelpunten identificeren in de hypotheekverstrekking en bezien hoe deze weggenomen kunnen worden. De OvFD maakt ook deel uit van het platform.

In 2017 heeft het ministerie van Wonen (BZK) de eerste enquête maatwerk uitgevoerd om knelpunten in de regelgeving voor wat betreft maatwerk te identificeren. Het ministerie heeft op basis van de enquête gesignaleerde problemen nader uitgewerkt en geconcretiseerd aan de hand van casuïstiek, waarbij hypotheekadviseurs – waaronder leden van de OvFD – praktijkgevallen hebben gepresenteerd waarbij zij op problemen stuiten. In werkgroepen en vervolgesprekken zijn vervolgens mogelijke oplossingsrichtingen besproken en tot stand gekomen, die de minister in 2018 zal evalueren.

Aangezien vanuit de sector is aangegeven dat het nuttig is om periodiek met elkaar te blijven spreken over maatwerk en andere onderwerpen rondom hypotheekverstrekking wordt het platform

in 2018 voortgezet en verbreed onder de naam Platform hypotheek, zodat ook andere knelpunten rondom hypotheekverstrekking besproken kunnen worden.

4.1.2 Platform hypotheek 2018

In 2018 heeft het ministerie opnieuw een enquête uitgezet onder advieskantoren en aanbieders. Tijdens deze nieuwe enquête zijn onder andere de volgende thema's behandeld:

- De evaluatie van de uitkomsten uit platform maatwerk 2017 in zijn algemeenheid en voor wat betreft senioren en oversluiters;
- Verzilveren/opeethypotheek;
- Verduurzaming;
- De reële mogelijkheden van starters op de koopwoningmarkt op grond van een motie vanuit de Tweede Kamer (13-02-2018).

De OvFD heeft diverse keren intensief met het ministerie gesproken, zowel vooraf om knelpunten te identificeren als achteraf om de uitkomsten te bespreken. Ook in 2018 zijn leden van de OvFD betrokken geweest bij twee werkgroepen die onder auspiciën van het ministerie van BZK met elkaar hebben gesproken over de verschillende thema's.

Op 5 juli 2018 heeft de minister van BZK, mede namens de minister van Financiën, een brief naar de Kamer gestuurd over het verloop en de uitkomsten van het Platform hypotheek. De minister heeft sinds 1 januari 2018 met de sector geëvalueerd in hoeverre de eerder geconstateerde knelpunten zijn weggenomen en welke stappen sinds de vorige bijeenkomst zijn gezet. Verder is binnen het Platform hypotheek aandacht besteed aan andere onderwerpen rondom hypotheekverstrekking zoals het verzilveren van overwaarde, koopstarters en verduurzaming.

4.1.2.1 Evaluatie platform maatwerk 2017

In 2017 zijn naar aanleiding van de knelpunten die tijdens het platform maatwerk zijn gesignaleerd, diverse oplossingsrichtingen geformuleerd:

- De AFM heeft verduidelijkt op welke wijze verantwoord individueel maatwerk kan worden geboden aan gepensioneerden met een aflossingsvrije hypotheek en aan senioren die willen verhuizen naar een koopwoning met lagere lasten.
- De Regeling hypothecair krediet is aangepast voor de toetsrente bij kortlopende hypotheekdelen.
- Het Nibud heeft inzicht gegeven in de bijkomende kosten van een koopwoning ten opzichte van een huurwoning en
- Vanuit marktpartijen worden initiatieven ontwikkeld, waarbij op een andere manier naar de bestendigheid van het inkomen wordt gekeken. Door middel van de Perspectiefverklaring en de Arbeidsmarktscan verbetert de toegang tot hypothecaire financiering voor starters met een flexibel inkomen.

Tijdens het Platform hypotheek is met de sector geëvalueerd in hoeverre de oplossingsrichtingen worden benut. Bijna de helft van de bevraagde hypotheekadviseurs geeft aan dat kredietverstrekkers het afgelopen jaar meer mogelijkheden zijn gaan bieden voor maatwerk. Adviseurs maken veelal gebruik van maatwerkaanvragen ("referentieaanvragen") die eerder geaccepteerd zijn om te bepalen of een maatwerkaanvraag kansrijk is. Verder is in bepaalde klantsituaties het aantal partijen dat maatwerk aanbiedt nog beperkt.

Ook geven adviseurs aan dat een aantal kredietverstrekkers het advieskanaal actiever informeert over maatwerkmogelijkheden. Verder geeft het merendeel van de kredietverstrekkers aan dat de uitkomsten van het platform tot aanpassingen in het acceptatiebeleid hebben geleid. Een aantal

kredietverstrekkers dat nu geen maatwerk biedt, geeft aan dat zij overwegen dit in 2018 te gaan doen.

4.1.2.2 Toetsen op werkelijke lasten

De Regeling hypothecair krediet bepaalt dat, voor het bepalen van de maximaal toegestane maandlast, consumenten ongeacht de aflosvorm getoetst moeten worden volgens een annuïtair aflosschema. Tijdens het platform in 2017 is geconstateerd dat dit onnodig belemmerend kan zijn voor senioren met een aflossingsvrije hypotheek. De AFM heeft aangegeven in welke situaties kredietverstrekkers bij senioren met een pensioeninkomen kunnen afwijken van de annuïtaire toets en op werkelijke lasten kunnen toetsen. Deze verduidelijking is in de praktijk goed werkbaar en verschillende kredietverstrekkers hebben toetsing op werkelijke lasten opgenomen in hun acceptatiebeleid. Meer dan de helft van de bevraagde adviseurs geeft ook aan dat het afgelopen half jaar meer kredietverstrekkers maatwerk bieden op basis van werkelijke lasten. Senioren die tegen dit knelpunt aanliepen kunnen nu bij verschillende partijen terecht.

4.1.2.3 Verhuizen naar een koopwoning met lagere lasten

Vorig jaar is in het platform gesproken over senioren die hun situatie willen verbeteren door hun koopwoning te verkopen en te verhuizen naar een koopwoning met lagere maandlasten. Voor sommige senioren past de gewenste hypotheek niet binnen de inkomensnormen. Deze huishoudens zouden na verhuizing echter lagere maandlasten hebben, wat maatwerk kan rechtvaardigen. De AFM heeft naar aanleiding van deze discussie verduidelijkt wanneer in deze specifieke situatie verantwoord van de inkomensnormen kan worden afgeweken.

Ook in 2018 is tijdens diverse platformbijeenkomsten over dit knelpunt gesproken. Een groot deel van de bevraagde kredietverstrekkers gaf aan maatwerk te bieden wanneer een consument verhuist naar een goedkopere koopwoning, met name aan bestaande klanten. Het blijft echter individueel maatwerk omdat het lastig is om algemene kaders op te stellen. Het WEW heeft daarom het afgelopen jaar samen met het Nibud gewerkt aan een set voorwaarden en normen gericht op senioren die willen verhuizen naar een goedkopere koopwoning. Het betreft de concretisering van de verduidelijkingen die de AFM heeft opgesteld naar aanleiding van het platform. Zo kunnen senioren in de bovenstaande situatie worden getoetst op basis van werkelijke lasten en in aanmerking komen voor een hypotheek met NHG. De minister heeft deze set voorwaarden en normen in juni 2018 goedgekeurd, waardoor kredietverstrekkers vanaf 17 juni 2018 hypotheek met NHG kunnen verstrekken aan deze doelgroep. De effecten van deze aanpassing worden gemonitord. Aan de hand van deze inzichten wordt gezien of uitbreiding naar andere klantsituaties, zoals verzilveren van overwaarde, verantwoord is.

In 2017 is ook geconstateerd dat senioren die in aanloop naar pensionering versneld een deel van de hypotheek binnen tien jaar willen aflossen nadeel ondervinden van de wettelijke toetsrente. Per 1 januari 2018 is de Regeling hypothecair krediet daarom aangepast voor kortlopende leningdelen: indien een leningdeel een looptijd korter dan tien jaar heeft en binnen de looptijd volledig afgelost wordt, is het per 1 januari 2018 mogelijk om te toetsen met geoffreerde rente in plaats van de toetsrente. Dit knelpunt is daarmee weggenomen.

4.1.2.4 Verzilveren van overwaarde

Tijdens de platformbijeenkomsten en in individuele gesprekken met de sector is gesproken over verzilveren door middel van opeethypotheek. Kredietverstrekkers en adviseurs geven aan dat de vraag naar opeethypotheek beperkt is en dat zij ook in de toekomst een beperkte toename verwachten. In de platformbijeenkomst werd gedeeld dat de kosten voor het afdekken van risico's rondom opeethypotheek hoger zijn dan de prijs die de meeste consumenten bereid zijn te betalen. Er zijn geen knelpunten in wet- en regelgeving naar voren gekomen. Momenteel zijn er twee kredietverstrekkers die een opeetproduct aanbieden. Ook heeft het SVn begin dit jaar een

opeethypotheek geïntroduceerd, de zogenaamde Verzilverlening. Gemeenten kunnen de Verzilverlening van het SVn aanbieden. De verwachting is dat het komende jaar steeds meer gemeenten dit zullen doen.

Heldere voorlichting en communicatie over de risico's en voorwaarden van verzilveropties zijn van groot belang. Tijdens de platformbijeenkomst is door de sector als zorgpunt genoemd dat niet-hypothecaire verzilverproducten (zoals "sale and lease back") op de markt buiten het toezicht van de AFM vallen en dat dit een risico kan zijn voor consumenten.

4.1.2.5 Koopstarters

In 2017 is met de sector besproken op welke wijze maatwerk voor koopstarters toegepast kan worden. Dit betrof koopstarters met een flexibele arbeidsovereenkomst en het middels maatwerk bepalen van de maximale hypotheeklast op basis van huurlasten. Dit jaar zijn de uitkomsten geëvalueerd. Tijdens de platformbijeenkomsten is een brede discussie gevoerd over de toegankelijkheid van de koopmarkt voor starters en mogelijkheden om deze te vergroten. Alle reële mogelijkheden binnen het wettelijke kader zijn nogmaals verkend. De OvFD heeft relevante input geleverd zoals staat beschreven in paragraaf 4.3. De mogelijkheden voor starters zijn dus zowel in 2017 als in 2018 uitvoerig binnen het Platform hypotheek besproken.

4.1.2.6 Verduurzaming

In het Regeerakkoord is opgenomen dat de doelstellingen van het klimaatakkoord in Parijs gerealiseerd moeten worden. Er komt een nationaal klimaat- en energieakkoord om de CO₂-uitstoot te verlagen. Het verduurzamen van particulier woningbezit speelt hierbij een belangrijke rol en de financiering van energiebesparende voorzieningen (EBV) zijn daarbij van belang. De regeling hypothecair krediet kent ook uitzonderingsbepalingen op de LTI en LTV-normen om de kosten van EBV te financieren.

Tijdens de platformbijeenkomsten is ook gesproken over verduurzaming en hypotheek. De insteek dat verduurzaming in de hele keten meer aandacht moet krijgen werd gedeeld. De klant, hypotheekadviseur, kredietverstrekker en het Rijk spelen een rol bij het stimuleren van de verduurzamingsopgave. De minister roept de sector dan ook op om actief in te zetten op:

1. Verduurzaming als vast onderdeel van het koopproces voor de nieuwe klant. Dit vereist het vergroten van bewustwording over verduurzaming bij de consument. Er dient tijdens het hypotheekadviesgesprek aandacht te zijn voor de mogelijkheden om de woning te verduurzamen en hoe deze te financieren. Tevens is het belangrijk dat de consument waar mogelijk wordt ontzorgd en begeleid door de hypotheekadviseur en kredietverstrekker.
2. Het benaderen van huidige huizenbezitters over de mogelijkheden om de woning te verduurzamen. Zowel de hypotheekadviseur als de kredietverstrekker kan de consument benaderen, bijvoorbeeld op het moment dat de rentevastperiode afloopt en een nieuw renteaanbod wordt gedaan. Hierbij kan de consument gewezen worden op de verschillende mogelijkheden om energiebesparende voorzieningen te financieren: eigen middelen, het benutten van subsidiemogelijkheden, het aangaan van een hypothecair of consumptief krediet.

De indruk is dat het onderwerp verduurzaming nu nog niet altijd aan bod komt in het adviesgesprek over hypothecair krediet. Wel geven hypotheekadviseurs aan meer met dit onderwerp te willen doen. Er worden op dit moment veel trainingen over dit onderwerp verzorgd. Daarnaast kan het toevoegen van duurzaamheid aan de adviessoftware ervoor zorgen dat hypotheekadviseurs het ook als een vast onderdeel van een gesprek gaan zien. De minister wil in gesprek met relevante partijen om te horen of het Rijk hierbij een faciliterende rol kan spelen.

Tijdens de platformbijeenkomsten werd gedeeld dat meer inzicht in de daadwerkelijke energiebesparing noodzakelijk is. Meer inzicht in het rendement van de investering en de toekomstige besparing op de energielasten is nodig om klanten goed te adviseren over het treffen van energiebesparende voorzieningen. Inzicht in de daadwerkelijke energiebesparingen kan benut worden bij toekomstige beleidsontwikkeling. De minister zal daarom inventariseren welke onderzoeken reeds beschikbaar zijn en in hoeverre aanvullend onderzoek nodig is.

4.1.2.7 Vervolg

De platformbijeenkomsten zijn ook in 2018 nuttig geweest om knelpunten rondom hypotheekverstrekking te signaleren, deze gezamenlijk te bespreken en oplossingsrichtingen te toetsen. Dankzij de inzet van de sector is voortgang geboekt en zijn knelpunten weggenomen. De minister zal deze jaarlijkse bijeenkomsten daarom blijven voortzetten.

OvFD:

- Diverse overleggen bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Wonen
- Bijwonen werkgroep- en platformbijeenkomsten
- Relevante input geleverd aan de Tweede Kamer
- Meegewerkt aan opstellen vragenlijst/enquête maatwerk
- Reactie op de onderzoeksresultaten gegeven
- Parlementaire behandeling gevolgd en input geleverd voor moties en Kamervragen
- Gereageerd op informatie- en persvragen

4.2 TOETSMOMENT HYPOTHEKEN

4.2.1 Terugblik

In 2016 is de Europese hypotheekenrichtlijn, de Mortgage Credit Directive (MCD), in werking getreden. Naar aanleiding van deze richtlijn hebben er enkele wijzigingen plaatsgevonden in het proces van hypotheekverstrekking. Eind 2016 ontstaat hierdoor de vraag welk moment in het kredietverstrekkingproces bepalend is voor het hanteren van de leennormen (LTV en LTI) die gelden voor 2017. In het verleden was het gebruikelijk om uit te gaan van de normen zoals die bekend waren op de offertedatum. De AFM stelt echter dat met de introductie van het bindend aanbod een uniform moment is ontstaan waarop toetsing van de hypotheekaanvraag op wet- en regelgeving moet plaatsvinden, namelijk het moment dat het bindend aanbod wordt gedaan. In de praktijk toetsen veel geldverstrekkers op basis van de normen die gelden op het moment dat de hypotheek wordt aangevraagd, in plaats van het moment dat de hypotheekverstrekker het bindend aanbod doet. Het is dus mogelijk dat consumenten die eind 2016 een hypotheekaanvraag hebben ingediend pas na 1 januari 2017 een bindend aanbod ontvangen, waarbij dan op basis van de leennormen 2017 getoetst zou moeten worden. Het kan in dat geval voor komen dat consumenten die binnen de in 2016 geldende normen maximaal willen lenen, per 1 januari 2017 de financiering van de hypotheek niet meer rond krijgen.

In 2016/2017 heeft de minister van Wonen voor deze situatie een overgangstermijn geïnitieerd waarbij voor hypotheekaanvragen die zijn ingediend voor 1 januari 2017 en de kredietwaardigheidstoets ten behoeve van het bindend aanbod uiterlijk 1 februari 2017 plaatsvindt, met de hypotheeknormen van 2016 mag worden gerekend.

Vanaf maart 2017 hebben diverse overleggen plaatsgevonden tussen de sector – waaronder de OvFD – de AFM, het ministerie van Financiën en het ministerie van BZK om een structurele oplossing voor het toetsmoment te bewerkstelligen. De hypotheeknormen en financieringslastpercentages worden tenslotte jaarlijks aangepast en kunnen dus ieder jaar opnieuw tot problemen voor consumenten

leiden. Zeker ook omdat voor adviseurs en consumenten het adviestraject al in oktober of november begint, terwijl de nieuwe normen vaak pas – na Prinsjesdag – in oktober of november bekend zijn én opgenomen in software. Daarnaast heb je bij hypotheeklen altijd te maken met een bepaalde doorlooptijd. De consument is dus afhankelijk van de doorloopsnelheid van het hypotheektraject voor het verkrijgen van een bindend aanbod en dit creëert onzekerheid, zeker wanneer de leennormen in het opvolgende jaar worden aangescherpt.

De minister weigert voor 2017/2018 een nieuwe overgangstermijn, maar op 20 november 2017 komt er weer een opening in de discussie, omdat de VVD (lid Middendorp c.s.) een motie indient, waarin de regering wordt verzocht om te regelen dat voor wat betreft het toetsmoment hypotheeklen rekening wordt gehouden met een overgangstermijn van een maand, net als in 2016. De minister stuurt op 8 december 2017 een brief naar de Kamer. Zij ziet geen aanleiding om voor aankomend jaar weer een overgangstermijn te hanteren maar spreekt – mede op grond van het Wetgevingsoverleg Wonen op 11 december - met de sector af om de huidige werkwijze zonder overgangstermijn in februari/maart 2018 te evalueren om samen te bekijken of deze oplossing structureel kan worden ingezet. Dit voorkomt jaarlijkse terugkerende discussies over het toetsmoment en de daaruit voortvloeiende onzekerheid voor de consument.

4.2.2 Evaluatie overgang naar hypothecaire leennormen 2018

Op 29 maart 2018 heeft de minister de Kamer schriftelijk geïnformeerd over de evaluatie van de werkwijze zonder overgangstermijn.

Eind februari 2018 heeft overleg met de sector plaatsgevonden om de overgang naar de hypothecaire leennormen 2018 te evalueren. Alle partijen gaven aan geen signalen te hebben ontvangen dat de werkwijze zonder overgangstermijn tot problemen heeft geleid. In enkele gevallen is door de hypotheekadviseur of kredietverstrekker maatwerk toegepast (via de zogenoemde explainmogelijkheid in de regelgeving). De OvFD heeft nog wel aangegeven dat hypotheekadviseurs de meeste problemen hebben ondervonden en ook dat in voorkomende situaties consumenten een minder passende keuze in het advies moesten maken bijvoorbeeld door een andere rentevastperiode te accepteren dan men eigenlijk wilde. De minister gaf ook aan dat het is voorgekomen dat de klant door de overgang en de wens om nog in 2017 de hypotheekaanvraag af te ronden een aangepast aanbod heeft gekregen.

Met de sector is gesproken over de structurele werkwijze voor de jaarlijkse overgang naar de nieuwe hypothecaire leennormen. De meeste partijen hebben aangegeven dat de werkwijze zonder overgangstermijn werkbaar is gebleken. De conclusie van het overleg was dat er voor de toekomst geen behoefte bestaat aan het hanteren van een overgangstermijn. Tijdens het overleg gaf de sector aan dat zij vooral gebaat zijn bij eenduidigheid over de werkwijze.

Het ministerie van Financiën en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hebben toegezegd dat zij, net als in voorgaande jaren, grote te verwachten wijzigingen in systematiek van de hypothecaire leennormen tijdig aan de sector kenbaar zullen maken. Ook wordt ernaar gestreefd de hypothecaire leennormen voor het komende jaar zo spoedig mogelijk na Prinsjesdag te publiceren. Zo kan de sector zich tijdig en goed voorbereiden op de nieuwe hypothecaire leennormen en de klant hierover passend adviseren.

Op 25 mei 2018 stuurt de minister de antwoorden op de vragen van de fracties van de vaste Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken in het kader van het schriftelijk overleg over de brief 'Evaluatie hypothecaire leennormen werkwijze zonder overgangstermijn' naar de Kamer, maar de minister blijft bij het standpunt dat er geen overgangstermijn wordt gehanteerd en dat de werkwijze zonder overgangstermijn bij de jaarovergang naar nieuwe hypothecaire leennormen werkbaar is gebleken.

De OvFD zal jaarlijks beoordelen of er door aanpassing van de leennormen problemen te verwachten zijn.

OvFD:

- Diverse overleggen met de sector, het ministerie van Financiën, het ministerie van BZK en de AFM
- Meegewerkt aan position papers en notities
- Parlementaire behandeling gevolgd en input geleverd voor moties en Kamervragen
- Persberichten

4.3 OPLOSSINGSRICHTINGEN STARTERS OP DE KOOPMARKT

Op 13 september 2017 vond in de Tweede Kamer een Rondetafelgesprek plaats tussen de Commissie Wonen & Rijksdienst en diverse belanghebbende partijen. De OvFD heeft naar aanleiding van dit Rondetafelgesprek het initiatief genomen om samen met Adfiz een position paper 'Oplossingsrichtingen starters op de koopmarkt' op te stellen omtrent de problematiek van starters op de woningmarkt en deze toe te sturen naar de Commissie Wonen en het ministerie.

In deze position paper hebben we de problemen op de startersmarkt belicht en voorstellen gedaan die kunnen bijdragen aan een oplossing, zoals:

- Het effect van studieschulden op een hypotheek
- Meefinancieren van de kosten koper boven de maximale LTV van 100%
- Initiëren nieuwe vorm van starterslening voor de LTV
- Herintroduceren van een landelijke Starterslening of koopsubsidie
- Een (fiscale) verruiming van de mogelijkheden om periodiek te schenken
- Meer maatwerkmogelijkheden gericht op LTI en LTV
- Heroverwegen volledige aflossingsverplichting
- Overwegen langere duur van de hypotheekhorizon

In 2018 blijkt dat starters het alleen maar moeilijker hebben op de koopwoningmarkt. Het aantal starters dat een hypotheek aanvraagt neemt steeds verder af. In het derde kwartaal van 2018 bereikte het aantal starters in de woningmarkt zelfs een historisch dieptepunt; zij waren nog maar verantwoordelijk voor 22% van de hypotheekomzet. De verwachting is zelfs dat het in 2019 voor starters nog moeilijker zal worden vanwege de studieschulden.

4.3.1 Meewegen van studieleningen

Mede door de opmerkingen van de OvFD heeft de Kamer de motie Koerhuis ondersteunt, die tijdens het Wetgevingsoverleg op 11 december 2017 de regering heeft verzocht het Nibud onderzoek te laten doen naar het effect van studieleningen op een hypotheek, omdat de studielening soms onevenredig zwaar wordt meegenomen in de maximaal mogelijke hypotheek, wat de positie van starters alleen maar moeilijker maakt. De minister schrijft in de brief van 1 november 2018 inzake de leennormen 2019 aan de Kamer dat ze het advies van het Nibud op het punt van het meewegen van studieschulden opvolgt en geen aanleiding ziet om de weging van de studielening bij het bepalen van de maximaal toegestane hypotheek aan te passen. De minister is wel voornemens om dit tijdens het Platform Hypotheken in 2019 nader te onderzoeken en bespreken.

4.3.2 Meefinancieren kosten koper

Sinds 1 januari 2018 mag de hypothecaire lening niet meer bedragen dan de woningwaarde. In het Regeerakkoord is afgesproken dat deze maximale Loan-to-value niet verder zal dalen om de toegankelijkheid van de koopmarkt voor bijvoorbeeld starters niet te verslechteren.

Mede naar aanleiding van opmerkingen van de OvFD heeft de Kamer een tweetal moties ingediend. De motie Koerhuis c.s. verzoekt de regering te onderzoeken of en hoe de NHG-premie meegefinancierd kan worden in de hypotheek. Hiervoor zou wettelijk moeten worden geregeld dat voor het financieren van de NHG-premie mag worden afgeweken van de maximale LTV van 100%. De minister erkent in een brief van 30 oktober 2018 aan de Kamer dat het meefinancieren van de NHG-premie een effect kan hebben op de toegankelijkheid van de NHG-hypotheek voor de starter en heeft in kaart gebracht hoe het marktaandeel van NHG onder starters zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Belangrijke vraag hierbij is of starters sinds de stapsgewijze verlaging van de maximale loan-to-value (LTV) naar 100% in 2018 vaker afzien van het afsluiten van een NHG-hypotheek. Een dergelijke ontwikkeling zou een reden kunnen vormen om de NHG-premie mee te financieren. Verschillende databronnen laten zien dat het marktaandeel van NHG onder starters in de eerste helft van 2018 niet significant is afgenomen en het marktaandeel NHG onder starters gelijk blijft ondanks de LTV-verlaging naar 100%. Hiermee is er volgens de minister onvoldoende aanleiding om aan te nemen dat starters door de LTV-verlaging afzien van het afsluiten van een NHG-hypotheek. Het kabinet blijft daarom voorstander van de eerder met de Kamer afgesproken maximering van de LTV op 100%. Bovendien zou het meefinancieren van de NHG-premie leiden tot een budgettaire derving voor de Rijksbegroting. Om die redenen is de minister geen voorstander van het meefinancieren van de NHG-premie in de hypotheek.

Het beleid om de LTV te verlagen is ingezet in 2013 en na een afbouwpad van enkele jaren is in 2018 een LTV van 100% bereikt. De afbouw van de maximale LTV is in 2013 ingezet om excessieve schulden tegen te gaan en consumenten beter te beschermen tegen het risico op restschulden. In het Regeerakkoord is afgesproken dat de LTV op 100% wordt gehandhaafd en geen verdere verlaging wordt ingezet om van de toegankelijkheid van bepaalde doelgroepen tot de koopmarkt niet onnodig te belemmeren. Het kabinet blijft voorstander van deze maximering van de LTV op 100% en de afspraken hierover in het Regeerakkoord. Een verruiming zou ook samenvallen met een periode dat de woningmarkt tekenen van oververhitting laat zien. Verruiming van de kredietruimte in tijden van hoogconjunctuur kan prijsopdrijvend werken.

4.3.3 Startersleningen

De minister heeft in 2018 ook gereageerd op de starterslening naar aanleiding van Kamervragen. Ze heeft het SVn en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten gesproken over de starterslening. Gemeenten kunnen op lokaal niveau voorwaarden verbinden aan deze starterslening en het product daarmee afstemmen op de lokale wensen en behoeften. Gemeenten maken de afweging in hoeverre zij de starterslening aan willen bieden en in hoeverre de starterslening iets toevoegt aan de huidige beleidsopties. Een groot aantal gemeenten biedt de starterslening van het SVn aan. Andere gemeenten maken de afweging dat er ook zonder de starterslening voldoende alternatieve mogelijkheden zijn voor starters, zoals de sociale voorraad, middenhuur of starterskoop.

4.3.4 Beperking van de volledige aflossingsverplichting

De OvFD heeft de afgelopen jaren regelmatig gepleit voor het beperken van de volledige aflossingsverplichting. De door het kabinet in 2013 geïnitieerde 'Blok-hypotheek' is tenslotte feitelijk ook een deels aflossingsvrije hypotheek. In 2018 wordt duidelijk dat ook Kamerleden zich steeds vaker afvragen of de volledige aflossingsverplichting niet versoepeld kan worden.

Op 8 juni 2018 geeft de minister een reactie op de motie Snels/Dijkgraaf waarin het kabinet wordt verzocht om de mogelijkheden en gevolgen te onderzoeken van het versoepelen van de fiscale aflossingsverplichting voor eigenwoningschuld die per 2013 is ingevoerd. De minister stelt dat de fiscale aflossingsverplichting een belangrijke bijdrage levert aan een stabielere woningmarkt, met minder financiële risico's voor huishoudens en een lagere nationale hypotheekschuld. Daarnaast

heeft de aflossingsverplichting een substantieel positief effect op de budgettaire beheersbaarheid van de renteaftrek eigen woning.

Een versoepeling van de aflossingsverplichting kan de maandlasten voor huishoudens verlagen, maar zou – zonder beperking van de renteaftrek eigen woning – gepaard gaan met een substantiële derving van belastinginkomsten voor de Staat, een toename van de verstoring door de overheid op de woningmarkt en een stijging van de hypotheekschulden van huishoudens.

Verder laten zowel bestaande wetgeving als de Gedragscode Hypothecaire Financieringen het al toe om minder dan volledig af te lossen. Hoewel hierbij alleen de hypotheekrente aftrekbaar is van het deel van de woningschuld dat conform de aflossingsverplichting wordt afgelost, biedt dit ruimte voor hypotheekvormen waarmee huishoudens op korte termijn al lagere maandlasten kunnen realiseren.

Een versoepeling van de aflossingsverplichting ligt daarom volgens de minister op dit moment niet voor de hand. Ondanks dit antwoord van de minister op de motie blijken Kamerleden niet overtuigd. Ook tijdens het Algemeen Overleg van 8 november 2018 tonen diverse partijen zich voorstander van een beperking /versoepeling van de aflossingsverplichting of verzoeken ze de minister de voor- en nadelen aan het beperken van volledige aflossing verder te onderzoeken en aan te geven welke beleidsopties er zijn.

De minister heeft daarop aangegeven dat de beperking/versoepeling van de aflossingsverplichting in 2019 onderdeel zal worden van de evaluatie van de eigenwoningregeling. De OvFD zal in 2019 meewerken aan de evaluatie.

De position paper ‘Oplossingsrichtingen starters op de koopmarkt’ van de OvFD en Adfiz blijft actueel en de voorstellen die daarin staan vermeld blijven leidend voor de lobby. De OvFD zal in 2019 nagaan of de position paper nog voldoende actueel is.

OvFD:

- Position paper gebruiken voor lobby, informatie en communicatie
- Besproken met Kamerleden en ministerie van BZK
- Parlementaire behandeling gevolgd en input geleverd voor moties en Kamervragen

4.4 AFLOSSINGSVRIJE HYPOTHEKEN

4.4.1 Terugblik

De DNB heeft in het Overzicht Financiële Stabiliteit (OFS) in het najaar van 2017 uitgebreid stilgestaan bij het relatief grote aandeel aflossingsvrije hypotheke in de totale Nederlandse hypotheekschuld. De Nederlandse hypotheekschuld bestond in het eerste kwartaal van 2017 voor bijna 55 procent uit aflossingsvrije hypotheke en beleggingshypotheke. In 2013 betrof dit percentage 67 procent. De afgelopen jaren daalde de totale aflossingsvrije schuld met gemiddeld 2 procent per jaar, mede als gevolg van vrijwillige aflossingen en de toename van het aantal annuïtaire hypotheke. Deze toename van vrijwillige aflossingen is volgens het OFS naar verwachting niet blijvend. Bijvoorbeeld omdat spaargeld maar één keer kan worden ingezet en omdat schenkingen die zijn gedaan ten behoeve van het aflossen van de hypotheekschuld vaak een eenmalig karakter hebben.

Omdat nieuwe aflossingsvrije hypotheke sinds 2013 niet meer in aanmerking komen voor renteaftrek, is dit type leningen minder aantrekkelijk geworden voor starters. Voor doorstromers en oversluiters met een hypotheekschuld van voor 2013 blijft het over het algemeen mogelijk

aflossingsvrije hypotheeken te houden of mee te nemen in een nieuwe hypotheek. Aflossingsvrije hypotheeken zijn daarmee nog steeds goed voor ruim een derde van de hypotheekproductie.

Het OFS geeft aan dat het grote aandeel aflossingsvrije hypotheeken implicaties kan hebben voor het financiële stelsel:

- Het grote aandeel aflossingsvrije hypotheeken voor de zeer hoge Nederlandse hypotheekschuld vergeleken met andere Europese landen. Dit maakt huishoudens kwetsbaar voor rente- en inkomensschokken en maakt dat banken meer afhankelijk zijn van marktfinanciering.
- Het aflopen van aflossingsvrije hypotheeken beïnvloeden de bestedingen van huishoudens. Huishoudens zouden bijvoorbeeld in de jaren voorafgaand aan het aflopen van hun hypotheek extra kunnen gaan sparen wat de consumptie kan drukken.
- Tussen 2035 en 2038 loopt naar verwachting voor ruim 700 duizend huishoudens de aflossingsvrije hypotheek af en eindigt hun recht op hypotheekrenteaftrek. Het kan zijn dat, ondanks de aanzienlijke huizenvermogens van huishoudens op de einddatum, het aflopen van aflossingsvrije hypotheeken daarmee tot fricties leidt.

DNB trekt in het OFS drie 'beleidsconclusies' die moeten bijdragen aan de aanpak van de beschreven problematiek van het relatief grote aandeel van aflossingsvrije hypotheeken:

1. Huishoudens dienen zelf tijdig maatregelen te nemen om problemen bij het aflopen van hun hypotheek te voorkomen. Veel hypotheeken lopen pas over 15 tot 20 jaar af waardoor nu nog tijdig kan worden begonnen met het gespreid opbouwen van vermogen over een lagere periode.
2. Kredietverstrekkers dienen hun klanten actief te wijzen op hun toekomstige verplichtingen.
3. Kredietverstrekkers moeten, hoewel het kredietrisico op deze hypotheeken gemiddeld gezien beperkt lijkt, hun risicobeheer van aflossingsvrije hypotheeken verbeteren.

Ook het Financieel Stabiliteitscomité (FSC), waarin de toezichthouders AFM en DNB, het ministerie van Financiën en het Centraal Planbureau (CPB) spreken over risico's op de financiële markten, heeft in november 2017 over mogelijke risico's bij aflossingsvrije hypotheeken gesproken. Aanleiding voor deze bespreking was een concrete aanbeveling van het IMF eerder in het jaar waarin werd opgeroepen een sectorbrede aanpak te ontwikkelen met betrekking tot aflossingsvrije hypotheeken om huishoudens te informeren en te activeren.

Tijdens de FSC-bespreking in november is bekeken hoe een dergelijke sectorbrede aanpak kan worden gestimuleerd en concreet kan worden vormgegeven. Het comité heeft daarom kredietverstrekkers opgeroepen een gerichte aanpak te ontwikkelen en - voor zover nodig en mogelijk - intermediairs daarbij te betrekken.

De NVB heeft eind augustus gepubliceerd hoe de verdeling van het aantal klanten in de portefeuille van de vier grootbanken er uit ziet aan de hand van deze risicosegmentatie. Uit de analyse volgt dat ongeveer 10% van hun klanten (265.000 klanten) aan het eind van de looptijd mogelijk in de problemen komt met de betaalbaarheid van een nieuwe hypotheek op basis van deze criteria. Deze klanten hebben nog beperkte tijd om in actie te komen en/of een relatief hoge LTV.

Hoewel het risicosegmentatiemodel inzicht geeft in het *potentiële* risico van de klant, is de vraag of de klant *daadwerkelijk* risico loopt op betalingsproblemen veel relevanter. Om de daadwerkelijke risico's in kaart te brengen hebben kredietverstrekkers op basis van een gemeenschappelijk kader een toets ontwikkeld om de toekomstige betaalbaarheid van een klant vast te stellen. Hierbij wordt aan de hand van de persoonlijke situatie van de klant in kaart gebracht of aanvullende actie nodig is.

De 10% klanten die een potentieel hoog risico lopen worden door hun kredietverstrekker met prioriteit benaderd om te onderzoeken of deze klanten daadwerkelijk risico lopen.

4.4.2 Ontwikkelingen aflossingsvrije hypotheeken 2018

Op 9 oktober 2018 heeft de minister een reactie op het OFS-rapport van DNB en de aanbevelingen vanuit het FSC naar de Kamer gestuurd. Hij geeft hierin aan dat hij het belangrijk vindt dat de toezichthouders DNB en AFM hier aandacht voor vragen en het FSC hierover aanbevelingen heeft gedaan. De minister staat achter de voortvarendheid waarmee de AFM in samenwerking met DNB/ECB de aanpak van de risico's rond aflossingsvrije hypotheeken in gang heeft gezet en de constructieve houding die de sector laat zien in dit traject. Hij heeft er vertrouwen in dat de sector dit belangrijke onderwerp voortvarend blijft behandelen en hij zal er, samen met de toezichthouders, de komende jaren op toezien dat alle benodigde stappen worden gezet.

Deze lijn wordt voortgezet in het Algemeen Overleg dat de minister op 8 november 2018 met de Kamer voert. De minister geeft in dat overleg ook aan dat de intermediaire organisaties bij het overleg betrokken zijn.

Op 21 november 2018 heeft de AFM een brief gestuurd aan de aanbieders met een plan van aanpak. Deze brief is niet openbaar maar komt wel in de pers. Hieruit blijkt dat banken alle klanten met een (gedeeltelijk) aflossingsvrije hypotheek moeten benaderen en inzicht geven in mogelijke oplossingen voor risico's die ze lopen. De groepen met het potentieel hoogste toekomstige betaalbaarheidsrisico moeten uiterlijk 1 juli 2019 in staat zijn gesteld om een bewuste keuze te maken.

Om dat voor elkaar te krijgen moeten banken hun klanten in een brief persoonlijk inzicht in hun situatie geven. Daarbij moeten ze individuele informatie verstrekken over de gevolgen van pensionering en het einde van de hypotheekrenteaftrek voor de betaalbaarheid van hun hypotheek. Ook moeten ze klanten aantoonbaar inzicht geven in klantspecifieke oplossingsmogelijkheden.

De rol van de adviseur blijft in dit alles onderbelicht, waardoor de OvFD en Adfiz zich genoodzaakt zien om op 23 november 2018 een persbericht uit te brengen waarin zij aangeven al geruime tijd intensief overleg te voeren met de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) en het Verbond van Verzekeraars over het informeren en activeren van klanten met een aflossingsvrije hypotheek. Het gezamenlijke doel is dat klanten die bij het afsluiten van een hypotheek gekozen hebben voor een adviseur ook nu door hun adviseur geadviseerd worden. Adfiz, OvFD, NVB en Verbond maken daarom afspraken hoe de geldverstrekker en adviseur samen de gewenste klantbenadering bepalen.

De AFM geeft in haar toezichtbrief aan welke inspanning zij verwacht van geldverstrekkers samen met adviseurs. Dit moet resulteren in inzicht in de hypotheeksituatie van klanten. Op basis daarvan moeten klanten handelingsperspectief worden geboden en moeten klanten aangezet worden tot actie. De AFM gaat daarbij niet in op de gewenste en benodigde samenwerking in de keten. Daarom maken Adfiz en OvFD hierover afspraken met de geldverstrekkers. Nu de toezichtbrief er is kunnen die afspraken concreet uitgewerkt worden.

Met een uniforme samenwerkingsvorm tussen geldverstrekkers en adviseurs wordt voorkomen dat er per geldverstrekker en adviseur afwijkende samenwerkingsafspraken en verslagleggingsvormen ontstaan.

OvFD:

- Ontwikkelingen inzake het dossier aflossingsvrije hypotheeken in de gaten houden
- Overleg NVB, Verbond en AFM

5. AUTORITEIT FINANCIËLE MARKTEN (AFM)

De AFM publiceert een groot aantal interpretaties, leidraden, richtlijnen, rapporten en beleidsregels en is hiermee inmiddels geworden tot een soort pseudo-wetgever. Daarnaast neemt zij het besluit tot het opleggen van een sanctie/boete. De OvFD:

- Werkt mee aan het opstellen van leidraden, richtlijnen en rapporten;
- Reageert op consultaties vanuit de AFM;
- Werkt mee aan relevante onderzoeken;
- Geeft praktische en beleidsmatige suggesties;
- Leest relevante boetebesluiten, bekijkt de gevolgen van deze jurisprudentie voor de praktijk en stelt de leden hiervan in kennis.

In 2018 heeft de OvFD tijdens reguliere overleggen met de AFM gesproken over maatwerk hypotheek, markttoegang, dienstverleningsconcepten, de adviesvoucher, kredietverleningsnormen, knelpunten op hypotheek gebied, onafhankelijkheid, de stand van zaken met betrekking tot consumptief krediet etc. De OvFD denkt mee over de Agenda AFM 2019 en reageert op de jaarlijkse wetgevingsbrieven die de AFM naar minister en Kamer stuurt.

5.1 AFLOSSINGSVRIJE HYPOTHEKEN

Zie paragraaf 4.4.2. De OvFD heeft de AFM uitgebreid over haar brief van 21 november 2018 gesproken.

5.2 AFM AGENDA 2018

De OvFD levert via reguliere overleggen input voor de jaarlijkse agenda van de AFM.

OvFD:

- Ontwikkelingen AFM met betrekking tot leidraden, onderzoeken, richtlijnen, boetes en rapporten in de gaten houden
- Regulier overleg met de AFM

6. EUROPESE ONTWIKKELINGEN

De wet- en regelgeving met betrekking tot de financiële markten verschuift steeds meer van regelgeving op nationaal niveau naar de implementatie van Europese richtlijnen en aanpassing van nationale regelgeving aan Europese verordeningen. De Europese regels voorzien daarbij ook steeds meer in maximumharmonisatie, waarbij lidstaten geen hogere eisen mogen stellen, waardoor er steeds minder ruimte is om eigen wensen in nationale regelgeving op te nemen. Knelpunten kunnen ontstaan doordat de Europese regels grotendeels sectorspecifiek worden opgesteld, terwijl de Wet Financieel Toezicht cross sectoraal is ingericht. Dit brengt het risico met zich dat ten aanzien van bepaalde onderwerpen grote verschillen gaan ontstaan tussen met als gevolg een ongelijk speelveld.

De OvFD reageert actief op vragen over studies van de Europese Commissie, houdt de acties van de Europese Commissie voortdurend in de gaten en heeft hierover ook contact met het Ministerie. Belangrijk hierbij is dat nieuwe richtlijnen niet gaan leiden tot allerlei amendementen op de bestaande wetgeving. De Wft moet de kans krijgen om zijn waarde te bewijzen en de administratieve lasten van het intermediair moeten niet verder stijgen of complexer worden door strijdige

regelgeving. Zeker niet als je nagaat dat Nederland een van de landen in Europa is, die voorloopt op het gebied van wetgeving, consumentenbescherming, concurrentie en toegankelijkheid!

Een geïntegreerde markt kan ongetwijfeld voordelen opleveren voor zowel consumenten als andere belanghebbenden, echter dat mag niet leiden tot een verhoging van de administratieve lasten of kosten die zodanig zijn dat de baten daar nauwelijks tegenop wegen. Kortom: nieuwe regelgeving moet wel leiden tot betere regelgeving!

6.1 RICHTLIJN VERZEKERINGSDISTRIBUTIE (IDD)

Deze Richtlijn moest uiterlijk 23 februari 2018 (wordt 1 juli 2018) in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd zijn, maar dat is uiteindelijk 1 oktober 2018 geworden. In paragraaf 2.3 is hier al uitgebreid op ingegaan.

6.2 ALGEMENE VERORDENING GEGEVENSBESCHERMING (AVG)

Op 4 mei 2016 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie. De AVG is 20 dagen na deze publicatie in werking getreden, maar is pas vanaf 25 mei 2018 van toepassing. Deze Europese verordening regelt de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens. Voor de hele Europese Unie geldt daarmee vanaf 25 mei dus dezelfde privacywetgeving. Zie ook paragraaf 2.6.

6.3 PRIIPS

Met ingang van 1 januari 2018 geldt de Europese verordening voor verpakte retailbeleggingsproducten en verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten (PRIIPS). Deze verordening heeft tot doel de transparantie van beleggingsproducten te vergroten ter bescherming van de belegger. Dit gebeurt door de invoering van het Essentiële-informatiedocument (EID) met essentiële informatie over de aard van het product. Retailbeleggers krijgen hierdoor een beter inzicht in de risico's, kosten en het beoogd rendement, zodat zij die producten kunnen vergelijken.

OvFD:

- Implementatie Priips via Richtlijn BGfo en Nrgfo (juridisch) beoordeeld
- Parlementaire behandeling gevolgd

6.4 FÉCIF

De OvFD is sinds januari 2017 aangesloten bij de Europese organisatie Fécif, de Europese organisatie van financiële intermediairs/adviseurs. De directeur van de OvFD is per 1 februari 2017 benoemd tot member of the board http://www.fecif.eu/html/board_of_directors.html.

Fécif heeft een Europees White Book gemaakt waarin de positie van de (onafhankelijk) adviseur in Europa wordt geanalyseerd. De OvFD heeft hieraan meegewerkt.

OvFD:

- Bestuursvergaderingen bijgewoond
- Meegewerkt aan een Europees White Book
- Europese consultaties in de gaten gehouden en waar nodig gereageerd
- Gereageerd op vragen omtrent de Nederlandse markt en wetgeving

7. COMMUNICATIE

7.1 ALGEMEEN

De OvFD heeft op 31 mei 2018 haar Algemene Ledenvergadering (ALV) gehouden, hier heeft ook een Statutenwijziging plaatsgevonden.

7.2 LIJST MET PUBLICATIES

*** Opinie VVP**

De OvFD verzorgt regelmatig een (opinie)bijdrage of interviews voor de (vak)bladen. De volgende opinies/artikelen zijn in 2018 verschenen:

- 29-03-2018: Vervolproces evaluatie provisieverbod (VVP)
- 11-2018: Advies brengt financiële rust (Woonfonds Woonmagazine)

*** Overzicht Persberichten en interviews**

In 2018 zijn de volgende persberichten en reacties verzonden aan de (vak)pers:

- 24-01-2018: Reactie op evaluatie provisieverbod
- 11-06-2018: Fiscale aftrekbaarheid advieskosten financieel advies
- 24-08-2018: Reactie op consultatie Regeling Hypothecair krediet
- 07-09-2018: Brief ministerie van Financiën inzake BSN
- 14-11-2018: Canon; consultatie 'Wijziging van de regeling eind- en toetstermen'
- 23-11-2018: Adfiz en OvFD maken afspraken over klantbenadering aflossingsvrij

7.3 PROJECT- EN PRODUCTGROEPEN OvFD

In oktober 2017 heeft het bestuur besloten om relevante project- en productgroepen samen te stellen. Deze groepen kunnen bestaan uit specialisten vanuit de diverse centrale organisaties om de expertise zo groot mogelijk te maken. De volgende projectgroepen zijn samengesteld:

- Projectgroep AVG
- Projectgroep OvFD
- Projectgroep Sluit Bewust
- Productgroep Hypothecair Krediet
- Productgroep Consumptief Krediet
- Productgroep lobbyonderwerpen serviceproviders schade

In 2018 heeft de projectgroep AVG het uitgebreide traject om de AVG te implementeren vormgegeven. De Projectgroep OvFD heeft de statutenwijziging besproken en met een positief advies voorgelegd aan het bestuur van de OvFD. De projectgroep 'Sluit Bewust' heeft de AdviesWijzer vorm gegeven en het beleid daarop geformuleerd en met een advies voorgelegd aan het bestuur.

De productgroep Hypothecair Krediet heeft het bestuur geadviseerd over knelpunten en oplossingsrichtingen voor het platform Hypotheken. De productgroep lobbyonderwerpen serviceproviders schade is tweemaal bij elkaar geweest en heeft over de ontwikkelingen op (volmacht)schade gesproken en de noodzaak voor serviceproviders om zich extern te profileren.

Alleen de productgroep Consumptief krediet is nog niet geformeerd, maar die zal hopelijk in 2019 vorm krijgen.

8. BESTUUR EN DIRECTIE OVFD

In 2018 is Christian Dijkhof door de Algemene Ledenvergadering voor een nieuwe periode van drie jaar tot voorzitter van de OvFD benoemd.

*** Bestuurswijzigingen 2018**

Peter van der Linde (VKG), Tim Schoonbergen (Nedasco) en Marcel Bax (SPN) zijn voor een nieuwe periode benoemd en Paul van der Meijs (Romeo Financiële Diensten) en Madiha Leuven (Geldshop) hebben afscheid genomen van het bestuur.

Het bestuur van de OvFD bestaat vanaf 31-05-2018 uit de volgende leden:

1. Christian Dijkhof, voorzitter	The HypotheekCompany
2. Tim Schoonbergen, secretaris	Nedasco
3. Tim Rijvers, penningmeester	DAK Intermediaircollectief
4. Edwin van Staden	Huis & Hypotheek / Hypotheekshop / Welke Financiële Diensten
5. Vacature	Geldshop / Acadium Bastion / FlexGarant Assuradeuren / Financium Primae
6. Marcel Bax	SPN
7. Peter van der Linde	Van Kampen Groep
8. Pieter van Tuinen	Van Bruggen Adviesgroep
9. Wytzejan de Jong	De Hypothekers Associatie
10. Vacature	Romeo Financiële Diensten

Directie OvFD

Colinda Rosenbrand

Adresgegevens

Organisatie van Financiële Dienstverleners

Vestigingsadres: Kerkverreweide 10, 4261 LM Wijk en Aalburg
Postadres: Postbus 4, 4260 AA Wijk en Aalburg
Telefoon: 06 – 46 27 34 38
Website: www.OvFD.nl
E-mail: info@ovfd.nl